

Oikeusministeriö
kirjaamo.om@gov.fi

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö Keskusrikospoliisille (VN/22315/2023)

**Keskusrikospoliisin lausunto työryhmän mietinnöstä
menettämisseuraamuksia koskevista lainsäädäntömuutoksista työryhmän
mietinnöstä 2025:57 menettämisseuraamuksia koskevista
lainsäädäntömuutoksista**

Sisällysluettelo

1 Direktiivin sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön	3
1.1 Huomiot direktiivin sisällöstä ja suhteesta Suomen lainsäädäntöön	3
1.2 Jäljittäminen ja tunnistaminen/ Asset Recovery Office	3
1.3 Jäädäyttäminen eli ns. pikajäädäytys ja menetetyksi tuomitseminen	6
1.4 Hallinnointi/ Asset Management Office	7
1.5 Yhteistyö	8
2 Keskeiset ehdotukset	9
2.1 RL 10:3 a § Rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän omaisuuden menettäminen	9
2.2 Konfiskaatio rikosoikeudenkäynnin ulkopuolella => kappale 4 vaihtoehtoiset ratkaisut	11
2.3 Rahanpesu ja konfiskaatio => kappale 4 vaihtoehtoiset ratkaisut	11
2.4 Laajennettu hyödyn menettäminen	11
2.5 Konfiskaation ja asianomistajan vahingonkorvauksen suhde kv-tilanteissa	11
2.6 Menettämisseuraamuksen ja ennallistamisen suhde ympäristörikoksissa	12
3 Vaikutukset	13
3.1 Arvioit ihmisiin kohdistuvista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista	13
3.2 Arviot vaikutuksista viranomaisen toimintaan/ ARO ja AMO -toimisto	14
3.3 Arviot taloudellisista vaikutuksista	15
4 Vaihtoehtoiset ratkaisut tavoitteiden toteuttamiseksi	15

4.1 Yleistä	15
4.2 ARO-toimiston tiedonvaihdon soveltamisala	16
4.3 SIENA:n käyttö ja tietojen luovuttaminen Europolille	17
4.4 Menettämisseuraamusten ja verotuksen suhde	18
4.5 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	19
4.6 Kuulutustiedoksianto	20
4.7 Rahanpesuun liittyvän rikoshyödyn takaisinsaamisen tehostaminen	21
4.7.1 Tehostamistarpeiden perustelut	21
4.7.2 Esirikoksen näyttövaatimus	22
4.7.3 Arvomääräinen konfiskaatio ja turvaaminen	23
4.7.4 Rahanpesun konfiskaatiota koskevat muutosehdotukset	24
4.7.5 Kohtuullistaminen rahanpesurikoksissa	26
4.7.6 Asianomistajan korvausvaatimusten huomioon ottaminen rahanpesurikoksissa	27
4.8 Esitutkintalain muutokset	27
4.9 Pakkokeinolain muutokset	27
4.10 Ulosotto ja ulosottokaaren muutokset	28
4.11 Laki sakon täytäntöönpanosta muutokset	29
4.12 Jäädymistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tun- nustamista Euroopan unionissa koskevan asetuksen soveltamisesta annetun lain muuttami- nen	30
4.13 Menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpano	31
4.14 Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki	31
4.15 Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavasta toimistosta ja varallisuudenhoitotoimis- toista annettava laki	31
4.16 ARO-toimistoa koskevat lisäsäännöt/ tietojen hyödyntäminen näyttönä	33
5 Suhde muihin esityksiin	34
6 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	35
7 Lopuksi	35

1 Direktiivin sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön

1.1 Huomiot direktiivin sisällöstä ja suhteesta Suomen lainsäädäntöön

Täytäntöönpanavana on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1260 varojen takaisinmaksusta ja menetetyksi tuomitsemisesta, jonka neuvotteluihin myös Suomi EU-jäsenmaana on osallistunut. EU:n perussopimuksessa säädetään vapauksista eli tavaroiden, palveluiden, pääomien ja henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta, minkä vuoksi rikostorjunnan tehokkuus edellyttää vastapainoksi EU-jäsenmaiden keskinäistä lainsäädännön harmonisointia. Direktiivi asettaa jäsenmaiden lainsäädännölle rikoshyödyn konfiskoimista koskevan vähimmäisvaatimustason, mikä jättää siten sijaa myös muille kansallisesti tarpeelliseksi katsottaville ratkaisuille.

Direktiivin lisäksi työryhmän on tullut ottaa huomioon 20.6.2023 hallitusohjelmaan kirjatut rikoshyödyn poisottamista ja rahanpesun torjunnan tehostamista koskevat kirjaukset.

Rikoshyödyn poisottamista koskevassa konfiskaatiossa on ei ole kysymyksessä rankaiseminen, vaan rikoksesta tai rikollisesta toiminnasta peräisin olevan laittoman hyödyn menettämistä koskeva turvaamistoimenpide. Konfiskaation tarkoituksena on rikosten tekemisen estäminen tai rikoksesta hyötymisen estäminen. Suomessa rikoshyödyn poisottamisen asiayhteyteen kuuluu myös asianomistajan vahingonkorvausvaatimusten huomioon ottaminen. Keskusrikospoliisi pitää lainsäädäntöhanketta tärkeänä, koska uudistuksilla voidaan parantaa rikostorjunnan vaikuttavuutta Suomessa ja samalla tehostaa rikostorjuntaa EU-jäsenmaiden välillä.

1.2 Jäljittäminen ja tunnistaminen/ Asset Recovery Office

Suomen Asset Recovery Office -eli rikoshyödyn jäljitystoimisto on sijainnut Keskusrikospoliisissa sen perustamisesta eli Euroopan neuvoston päätöksen 2007/845/YOS täytäntöönpanosta alkaen. Päätöksessä todetusti tiedonvaihto perustui Euroopan neuvoston puitepäätökseen 2006/960/YOS, kunnes siirtymävaiheessa eli 20.12.2024 alkaen tiedonvaihdon perustana on toiminut soveltuvin osin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtodirektiiviin (EU) 2023/977 ja direktiivin täytäntöönpanoa koskevaan lakiin lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta (806/2024). Edellä mainitut tiedonvaihtoinstrumentit ovat mahdollistaneet EU-jäsenmaiden välisen rikoshyödyn jäljittämistä koskevan tiedonvaihdon Suomen lainvalvontaviranomaisille eli poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle. Nyt kyseessä olevan ARO- ja konfiskaatiodirektiivi tulee muuttamaan direktiiviin liittyvien EU-jäsenvaltioiden tiedonvaihtoperustaa.

ARO- ja konfiskaatiodirektiivissä edellytetään vähintään yhtä kansallista ARO-toimistoa, ja työryhmän mietinnössä esitetään Suomeen yhtä ARO-toimistoa, joka sijaitisi jatkosakin Keskusrikospoliisissa. Ottaen huomioon nykyisen ARO-toimiston vakiintuneen ja toimivan aseman EU-tasoisessa kansainvälisessä rikoshyödyn jäljittämisessä, Keskusrikospoliisi kannattaa työryhmän esitystä yhdestä ARO-toimistosta ja sen säilyttämistä Keskusrikospoliisissa. ARO-toimistolle ehdotettujen lisätehtävien ja resurssikysymysten vuoksi on kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota ARO-toimiston tehtävien määrittelyyn.

Esimerkiksi 5 artiklan mukaisesti ARO-toimiston tehtävänä on jäljittää ja tunnistaa rikoshyötyä, kun se on *tarpeen* kansallisten toimivaltaisten viranomaisten tai Euroopan syyttäjänviraston *tukemiseksi*. ARO-toimistolla ei aikaisemmin ole ollut varsinaisia muita toimivaltaisia viranomaisia tukevia tehtäviä puhtaasti kansallisissa tilanteissa. Keskusrikospoliisi esittää, että jatkossakin pääsääntöinen vastuu rikoshyödyn jäljittämisestä esitutkintavaiheessa tulee säilyttää esitutkintalain 1:2 mukaisesti juttukohtaisesti esitutkinnan suorittamisesta vastaavalla taholla ja organisaatiolla. Vastaavasti myös konfiskaatiotuomion jälkeisten toimenpiteiden pääsääntöinen toimenpidevastuu tulee säilyttää ennallaan eli esimerkiksi Oikeusministeriön toimivaltaisilla viranomaisilla. Työryhmän muistiossa todetaan, että varojen jäljittämistä koskevista tutkimuksista tuomion antamista edeltävässä vaiheessa voivat tapauksesta riippuen vastata kaikki esitutkintaviranomaiset, joita ovat poliisin lisäksi rajavartio-, sotilas- ja tulliviranomaiset sekä joissain tapauksissa myös syyttäjä. Jäädymistä tai menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen antamisen jälkeisessä vaiheessa jäljittämiseksi ja tunnistamiseksi voidaan katsoa menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvät toimet, joista vastaavat omaisuuslajista riippuen Oikeusrekisterikeskus, ulosottoviranomaiset, poliisi, Tulli tai Rajavartiolaitos. (s. 40 - 41.) Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tässä kappaleessa esitetty ei ole ristiriidassa 5 artiklassa käytettyjen ilmaisujen *tarpeen* ja *tukemiseksi* kanssa.

Työryhmän muistiossa käsitellään 5 artiklan *tukemiseen* liittyen myös Euroopan syyttäjänvirasto EPPO:a. EPPO liittyy myös 5 artiklan 2 C) -kohtaan, jossa edellytetään ARO-toimiston tekevän lisäksi *yhteistyötä ja vaihtavan tietoja* EPPO:n kanssa. Syyttäjillä ja myös EPPO-syyttäjillä on syyttäjälaitoksesta annetun lain 22 §:n mukaiset toimivaltuudet tiedonhankintaan. Suomessa suoritettavat EPPO-juttujen esitutkinnat suoritetaan nykyisin syyttäjävetoisesti Keskusrikospoliisin avustamana, mikä mahdollistaa juttukohtaisesti suoritettavan rikoshyödyn jäljittämisen ja poisottamisen. Keskusrikospoliisi puoltaa ARO-toimistolle annettavia EPPO:n toimintaan liittyviä tehtäviä, mutta kiinnittää samalla huomiota asiassa jo toimivien viranomaisten toimivaltuuksien hyödyntämiseen. Työryhmän mietinnössä (s. 263) asia ilmaistaan: "*Tarkoitus olisi, että näiden syyttäjien tukeminen tapahtuisi niissä puitteissa, joissa kansalliset viranomaiset tekevät nykyisin yhteistyötä EPPO:n kanssa. Asiasta säädetään Euroopan syyttäjänviraston perustamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EU) 2017/1939 ja asetusta täydentävässä EPPO-laissa.*" Edelleen (s. 265): "*Säännöksellä ei olisi tarkoitus vaikuttaa yhteistyön tekemistä tai tietojen vaihtamista koskevaan voimassa olevaan sääntelyyn.*"

Työryhmän muistiossa esitetään, että ARO-toimisto tukisi kansallisia eri viranomaisia virka-apusäännöksiensä perusteella. Käytännössä virka-apun antaminen edellyttää yksittäistapauksessa tehdyn päätösharkinnan lisäksi toiselta viranomaiselta tulleen pyynnön kirjaamista rikosilmoitusjärjestelmään. Kuten virka-apumenettelyssä yleensäkin, tällöin kyseeseen tulisi virka-apua antavan ARO-toimiston toimivaltuuksien hyödyntämisestä toiselle viranomaiselle kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Jäykän virka-apumenettelyn sijaan Keskusrikospoliisi esittää, että lainsäädännössä säädettäisiin ARO-toimiston toimivaltuuksista, joiden nojalla ARO-toimisto voisi tarpeen vaatiessa tukea toisten viranomaisten tehtävien suorittamista. Samalla tulisi korostaa varsinaisten toimivaltaisten eri viranomaisten ensisijaista toimintavastuuta ja sitä, että ARO-toimisto tukisi toisia viranomaisia vain tarvittaessa. Keskusrikospoliisi esittää, että lainsäädännössä säädettäisiin

vastaavasti myös muiden viranomaisten ARO-toimistoa tukevasta roolista tiedonvaihdon mahdollistamiseksi. Tätä puoltaa se, että virka-apusäännökset on laadittu poliisin nykyisten tehtävien suorittamiseksi. ARO- ja konfiskaatiodirektiivin myötä ARO-toimiston poliiseilla olisi kuitenkin esityksen mukaan muita poliiseja laajemmat tiedonsaantitarpeet ottaen huomioon toimivaltuuksien laajentamistarve myös konfiskaatiotuomioiden jälkeisiin asioihin. (s. 44 - 45.)

Työryhmän mietinnössä tukemisesta on todettu (s. 263 - 264): "*Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavan toimiston toiminta kohdassa mainittujen viranomaisten tukemiseksi perustuisi käytännössä kyseisen viranomaisen pyyntöön. Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavalla toimistolla ei siten olisi velvollisuutta oma-aloitteisesti tukea kohdassa mainittua viranomaista. Toimiston tehtävä tukea kohdassa mainittua viranomaista ei tarkoittaisi sitä, että toimisto jäljittäisi ja tunnistaisi viranomaisen puolesta omaisuutta. Tukeminen tarkoittaisi sitä, että varallisuuden takaisin hankinnasta vastaava toimisto auttaisi, neuvoisi ja tekisi yhteistyötä kohdassa mainitun viranomaisen kanssa, jotta omaisuus tulisi jäljitetyksi ja tunnistetuksi. Vastuu rikoksella saadun omaisuuden palauttamisen ja rikoksen johdosta tuomittavan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanemisen mahdollisuuksien selvittämisessä olisi jatkossakin tutkinnasta vastaavalla esitutkintaviranomaisella ja vastaavasti vastuu menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta olisi täytäntöönpanosta vastaavalla viranomaisella.*"

Keskusrikospoliisin kantana on, että kuten aikaisemmin, myös jatkossa on erityinen tarve varmistaa kansainvälisen ARO-tiedonvaihtokanavan joustava hyödyntämismahdollisuus rikosten estämistä, keskeyttämistä ja paljastamista varten *lainvalvontaviranomaisille* eli poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle ja vastavuoroisesti muista ARO-toimistoista Suomeen. Keskusrikospoliisi käsittelee tätä tarkemmin kappaleessa 4 Vaihtoehtoiset ratkaisut tavoitteiden toteuttamiseksi.

Työryhmän mietinnössä esitellään direktiivin 6 artiklaa, joka edellyttää ARO-toimiston pääsyä tarvittaviin tietoihin (s. 46 - 47). Tässä yhteydessä esitellään poliisilain 4 luvun tiedonsaantioikeudet sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki (616/2019). Nykyisin poliisia koskevat säännökset ovat mahdollistaneet tietojen hankkimisen ja käsittelemisen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. Lakihankkeen yhteydessä ARO ja AMO-toimiston poliisivirkamiehille ollaan kuitenkin esittämässä uusia toimivaltuuksia, jotka liittyisivät aikaisemmasta poiketen myös konfiskaatiotuomion jälkeisiin tilanteisiin. Tämän vuoksi Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että tiedonsaantioikeudet ja henkilötietojen käsittelyoikeudet on uudessa tilanteessa ulotettava kattamaan myös konfiskaatituomion jälkeiset vaiheet.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että ARO-toimiston tiedonsaantioikeuksien lisäksi lakihankkeessa varmistetaan se, että tietopyyntöjä vastaanottavat tahot ja rekisterinpitäjät ovat oikeutettuja tietojen luovuttamiseen poliisille. Tämä siitä syystä, että viime vuosina korostuneen legaliteettiperiaatteen vuoksi poliisi ei nykyisin poliisilain mukaisista tietopyynnöistä huolimatta aina saa kaikkia tarvitsemiansa tietoja. Legaliteettiperiaatteesta sopii esimerkiksi positiivinen luottorekisteri, jota koskevassa lainsäädännössä ei ole säädetty erikseen tietojen luovuttamisesta poliisille. Positiivinen luottorekisteri sopii

esimerkiksi tässä asiayhteydessä myös siksi, että luottorekisterin tiedot olisivat poliisille tarpeellisia luottovetosten tutkimiseksi, mutta esimerkiksi selvitettyä laillisten tulojen ja selittämättömän omaisuuden epäsuhtaa.

1.3 Jäädettäminen eli ns. pikajäädytys ja menetetyksi tuomitseminen

Mietinnössä esitetään toteutusvaihtoehtoja ARO-toimistolle säädettävästä toimivaltuudesta omaisuuden turvaamiseksi välittömin toimin ja lyhytkestoisesti varsinaisen jäädytysasetuksen mahdollistamiseksi (ns. seitsemän arkipäivän pikajäädytys). Keskusrikospoliisi yhtyy työryhmän mietinnössä lausuttuun, jonka mukaan toimivaltuudet on ulotettava koskemaan myös lainvoimaisen tuomion jälkeistä ajanjaksoa (s. 67).

Mietinnössä varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavasta toimistosta ja varallisuudenhoitotoimistosta annettavan lain 1 luvun 1 §:n 2 momentin mukaisesti lakia sovellettaisiin vain ARO- ja konfiskaatiodirektiiviin liittyneiden jäsenvaltioiden kesken (s. 354). Keskusrikospoliisi esittää, että ARO-toimiston tehtävänä tulisi olla lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtodirektiivin ja sitä koskevan kansallisen lain perusteella tietojenvaihdon jatkaminen myös Irlannin, Tanskan, Islannin ja Norjan ARO-toimistojen kanssa. Tämän vuoksi Keskusrikospoliisi esittää, että lakihankkeessa ns. pikajäädytysoikeudet harkittaisiin ulotettavaksi myös tilanteisiin, joissa omaisuutta on onnistuttu jäljittämään viimeksi mainituissa valtioissa tutkittavana oleviin rikosasioihin. Tällöin pikajäädytystä ei kuitenkaan tulisi ulottaa koskemaan konfiskaatituumion jälkeisiin tilanteisiin. Toissijaisesti, jos ns. pikajäädytysoikeutta ei ulotettaisi täytäntöönpantavana olevan direktiivin sopimusvaltioita pidemmälle, lain esitöissä pikajäädytämisen käyttöalaa voitaisiin täsmentää, ottaen huomioon, että ns. pikajäädytystä koskevissa pykälissä eli 2 luvun 5, 6 ja 7 pykälissä viitataan 2 luvun 3 §:n 1 momentin 2) kohtaan, jossa puhutaan muun muassa Euroopan unionin jäsenvaltion jäädyttämisspätöksestä.

Niin sanotusta pikajäädyttämisestä ilmoittamisesta on säädetty 23 artiklassa, mikä käytännössä tarkoittaa, että pikajäädytyksen lisäksi omaisuuden turvaamista koskeva ilmoittamisvelvollisuus toistuu myös varsinaisessa omaisuuden turvaamisvaiheessa. Ottaen huomioon pikajäädytyksen lyhyt kesto, Keskusrikospoliisi esittää, että omaisuuden turvaamista koskeva ilmoittaminen olisi mahdollista suorittaa yhdellä kertaa varsinaisen turvaamistoimenpiteen yhteydessä (s. 106). Tätä puoltaa myös se, että usein ilmoittamisen kohdehenkilö on ulkomailla, jossa asia on tutkittavana ja josta varsinainen omaisuuden turvaamispyyntö saapuu.

Mietinnössä esitetään (s. 82 - 83): *"Tiivistetysti voidaan todeta, että jos tuomion jälkeen tapahtuva omaisuuden tunnistaminen ja jäljittäminen koskevat kokonaan uutta omaisuutta, jota ei ole tuomiossa ja sitä edeltävässä esitutkinnassa ja syyteharkinnassa tunnistettu tai muuten otettu huomioon, asiasta on aloitettava uusi esitutkinta ja myöhemmin mahdollisesti haettava menettämisseuraamusta koskevan tuomion purkamista vastaajan vahingoksi. Jos taas kyse on ennestään tiedossa olleesta ja rikosprosessissa huomioon otetusta omaisuudesta, joka on tuomittu menetettäväksi, omaisuuden jäljittämisessä ja tunnistamisessa on kyse menettämisseuraamuksen täytäntöönpanosta, josta säädetään sakkotäytäntöönpanolaissa."* Koska on tyypillistä, että omaisuutta jää rikosprosessin aikana viranomaisten ulottumattomiin, Keskusrikospoliisi pitää esitettyä vaihtoehtoa

jälkikäteisestä tuomioiden purkamisesta liian raskaana menettelynä ja sellaiseen ei tule pyrkiä. Konfiskaatiotuomion jälkeen jäljitetty omaisuus voisi olla esimerkiksi tietty aikaisemmassa tuomiossa konfiskoitu omaisuus tai kyse voisi olla muusta laittomasta omaisuudesta tai myös laillisesti hankitusta omaisuudesta, joka on aikaisemmin piilotettu viranomaisilta tai hankittu vasta myöhemmin. Toisin sanoen käsillä voisi olla omaisuutta, jota koskevat toimenpiteet tulisi saattaa loppuun tai omaisuutta, jota voitaisiin käyttää jo arvomääräisesti tuomitun menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon tai omaisuutta, joka tulisi selvittää ja saattaa menettämisseuraamuskäsittelyyn.

Omaisuu­den poisottamisen keinovalikoima riippuu tilanteesta. Henkilöllä voi olla esimerkiksi ulosottovelkoja, johon omaisuus on tarpeellista voida ohjata suoraan. Tiedonluovuttamista koskevat toimivaltuudet tulee huomioida vireillä olevassa poliisilain uudistuksessa (SM046:00/2023). Omaisuus voisi muun ohella olla myös peruste esitutinnan aloittamiseksi syytä epäillä rikosta perusteella, jolloin rikoshyödyn poisottaminen selvittäisiin osana suoritettavaa esitutkintaa (esim. rahanpesurikos). Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että työryhmän mietinnössä ei esitetä säädettäväksi esitutkintaviranomaiselle yleistä oikeutta aloittaa menettämisseuraamustutkinta lainvoimaisten tuomioiden jälkeen, vaikka tämä olisi omiaan tehostamaan puuttumista esimerkiksi tapauksiin, joissa vastaajan epäillään piilottaneen rikoshyötyä esitutinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Kun lakihankkeessa ARO-toimistolle annettaisiin konfiskaation jälkeisiä jäljitystoimivaltuuksia, vastaavasti esitutkintaviranomaisilla tulisi olla tarvittaessa toimivalta tutkia menettämisseuraamusasioita. Nykyisin ilman rikosepäilyä esitutkintaviranomainen voi aloittaa menettämisseuraamusasian tutkinnan, jos käsillä on RL 10:3 §:n mukainen liipaisinrikos laajennetun hyödyn menettämissäännöksen soveltamiseksi.

1.4 Hallinnointi/ Asset Management Office

Mietinnössä (s. 104 - 105) tuodaan esille artikla 22, joka edellyttää perustettavan tai nimettävän vähintään yksi toimivaltainen viranomainen, joka toimii Asset Management Office (AMO) -varallisuudenhoitotoimistona jäädytetyn ja menetetyksi tuomitun omaisuuden hallinnointia varten. Edelleen artikkelissa 22 on säädetty jäsenvaltioiden valittavana olevista AMO-toimiston tehtäväorganisoimista koskevista vaihtoehdoista. Ottaen huomioon poliisin ja Ulosottolaitoksen kesken vakiintunut tehtävänjako sekä vireillä olevassa toisessa, laki sakon täytäntöönpanosta -lakihankkeessa esitetyt lainsäädäntöuudistukset, Keskusrikospoliisi kannattaa työryhmän esitystä AMO-toimiston nimeämiseksi. Edelleen Keskusrikospoliisi kannattaa esitystä AMO-toimiston tehtävien jakamiseksi Ulosottolaitoksen ja poliisin välillä siten, että poliisin AMO-toimisto sijaitsisi Keskusrikospoliisissa. Työryhmä esittää Keskusrikospoliisin AMO-toimiston rooliksi tuen ja asiantunte­muksen tarjoamista pakkokeinoina 7 luvun mukaisesti takavarikoitua omaisuutta hallinnoiville esitutkintaviranomaisille. Keskusrikospoliisi pitää esitettyä mallia kannatettavana resurssien sekä kansallisen lainsäädännön perusteella. Jo nykyisin suurin osa takavarikoista suoritetaan poliisilaitosten toimesta ja myös varsinaisista lopullisista täytäntöönpanotoimenpiteistä vastaavat poliisilaitokset. Poliisin lisäksi esitutkintaviranomaisia ovat myös Tulli ja Rajavartiolaitos. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että AMO-toimistolle asetettavien tehtävien hoitamiseksi on varmistettava riittävät toimivaltuudet esimerkiksi kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön ja tiedonvaihdon toteuttamiseksi.

Tarve on ilmeinen, sillä työryhmän mietinnössä on todettu, että nykysäännöksiin tiedonvaihtoa ei voida täysimääräisesti toteuttaa (s. 117 ja 119 - 120).

1.5 Yhteistyö

Direktiivin 29 artikla velvoittaa tekemään yhteistyötä ARO- ja AMO-toimistojen välillä ja Europolin kanssa sekä 30 artikla unionin elinten Europolin, Eurojustin ja EPPO:n kanssa (s. 124 - 125). Yhteistyötä edellytetään myös kolmansien maiden kanssa.

Tästä huolimatta työryhmän mietinnössä (s. 264) todetaan: "*.. kohdissa säädettäisiin varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavan toimiston yhteistyövelvoitteista Euroopan syyttäjänviraston (EPPO), Europolin, Eurojustin ja kolmansien maiden viranomaisten kanssa. Sääntely perustuisi direktiivin 5, 30 ja 31 artikloihin. On huomattava, että mainittujen artikloiden sääntely tai direktiivi muutoinkaan ei sisällä varsinaisia uusia toimivalta-säännöksiä tietojen vaihtamiseen tai yhteistyön tekemiseen liittyen, vaan sääntely on varsin yleisellä tasolla. Siten jäljempänä ehdotettavissa näihin artikloihin liittyvissä velvoitteissa ei säädettäisi varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavalle toimistolle voimassa olevaan EU-sääntelyyn tai kansalliseen sääntelyyn nähden uusia toimivaltuuksia tietojen vaihtamiseen tai yhteistyön tekemiseen liittyen.*" Edelleen mietinnössä (s. 265) todetaan: "*...varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavan toimiston tehtävänä olisi tehdä tässä pykälässä säädetyissä asioissa yhteistyötä kolmansien maiden varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien viranomaisten kanssa. Kohdalla pantaisiin täytäntöön direktiivin 31 artiklan 1 kohta. Kolmansilla mailla tarkoitettaisiin muita kuin Euroopan unionin jäsenvaltioita sekä Tanskaa ja Irlantia. Yhteistyön tekeminen voisi tarkoittaa laajasti erilaista toimintaa, kuten yhteydenpitoa sekä neuvomista ja auttamista omaisuuden jäljittämiseen ja tunnistamiseen liittyvissä kysymyksissä. Yhteistyön tekemisen rajoja määrittäisivät muu voimassa oleva sääntely esimerkiksi tietojen vaihtamisesta. Tällä lailla ei vaikutettaisi kyseiseen sääntelyyn eikä luotaisi uusia oikeudellisia edellytyksiä yhteistyön tekemiselle.*"

Myös Europolista ja Eurojustista todetaan työryhmän mietinnössä (s. 265 - 266): "*Tällä lailla ei vaikutettaisi mainittuun sääntelyyn eikä luotaisi uusia oikeudellisia edellytyksiä yhteistyön tekemiselle. Yhteistyön tekeminen voisi tarkoittaa laajasti erilaista toimintaa, kuten yhteydenpitoa sekä neuvomista ja auttamista omaisuuden jäljittämiseen ja tunnistamiseen liittyvissä sellaisissa kysymyksissä, jotka kuuluvat mainittujen virastojen toimivaltaan.*"

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että direktiivin yhteistyötavoite on selvä, mutta käytännössä yhteistyön tekeminen ja tiedonvaihto edellyttäisivät säätämään riittävät ja tehokkaat toimivaltuudet toimimiseksi eri toimijoiden kanssa. Selkeistä toimivaltuuksista säätämistä puoltaa myös henkilötietojen käsittelystä annetut rajoittavat säännökset, jotka ovat tiukkoja etenkin ns. kolmansien maiden tiedonvaihdossa. Keskusrikospoliisi katsoo tehokkaiden tiedonvaihtosäännöksiin olevan välttämättömiä myös AMO-toimiston toiminnalle. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota EU:n rikostorjunnan perusperiaatteeseen, jonka mukaan tietoa jäsenmaiden välillä tulee voida jakaa kuten kotimaassa.

Keskusrikospoliisi käsittelee tässä esitettyjä asioita tarkemmin jäljempänä kappaleessa:
4. Vaihtoehtoiset ratkaisut tavoitteiden toteuttamiseksi.

2 Keskeiset ehdotukset

2.1 RL 10:3 a § Rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän omaisuuden menettäminen

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä direktiivin sekä hallitusohjelman kirjauksia rikoshyödyn poisottamista koskevan näyttökynnyksen alentamiseksi. Tätä puoltaa myös rikostorjunnan toimintaympäristön muutokset sekä se, että menettämisseuraamuksessa ei ole kyseessä rangaistus, vaan turvaamistoimenpide rikoksesta peräisin olevan hyödyn konfiskoimiseksi. Nykyään perinteisin menetelmin viranomaiset eivät kykene riittävän tehokkaasti poisottamaan laitonta rikoshyötyä, jonka vuoksi keinovalikoimaa selittämättömän omaisuuden poisottamiseksi on tarpeellista kehittää.

Direktiivin 16 artikla edellyttää säätämään mahdolliseksi rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän varallisuuden menetetyksi tuomitsemisen, joka koskisi siis tilanteita, joissa omaisuuden alkuperää voidaan riittävällä todennäköisyydellä pitää rikollisena. Uusi konfiskaatio ei edellyttäisi vastaajan tuomitsemista tai tuomitsemiseen riittävää näyttöä. Keskusrikospoliisi pitää kannatettavana työryhmän esitystä siitä, että lainsäädännössä on tarve mennä direktiivin vähimmäisvelvoitetta pidemmälle menettelyyn soveltuvissa rikoksissa, ja siinä, että säännöstä voitaisiin soveltaa ilman näyttöä rikollisjärjestön puitteissa toteutetuista rikoksista. Lisäksi riittävänä pidettäisiin, että omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta, joka on omiaan tuottamaan taloudellista hyötyä. Toisesta ratkaisusta voitaisiin pitää käytännössä tehottomana ja rikosprosessin valitusteitä kuormittavana ottaen huomioon erilaiset lisäedellytykset ja niitä koskevat näyttökynnykset.

Mietinnössä (s. 303) esitetyksi RL 10:3 a §:n mukaisessa selittämättömän omaisuuden menettämisessä olisi kyseessä harkinnanvarainen ja viimesijainen menettämisseuraamus. Tämän vuoksi rikosprosessissa tulisi ensisijaisesti selvittää, täytyvätkö muiden menettämisseuraamusten soveltamisedellytykset. Edelleen todetusti selittämättömän omaisuuden konfiskaatio tulisi kysymykseen, jos esitutkinta on aloitettu tietyistä tarkemmin mainituista rikoksista eikä sitä voida saattaa loppuun. Uudessa menettämisseuraamuksessa vastaajaa ei tuomittaisi liipaisinrikoksesta eikä mitään yksittäistä rikosta muutenkaan näytettäisi toteen. (s. 128 - 129.) Keskusrikospoliisin mukaan selittämättömän omaisuuden konfiskaatiovaatimuksen käsittelyn tulisi olla mahdollista esitutkinnan lopettamisen lisäksi esimerkiksi tuomioistuimessa tilanteissa, joissa näyttö ei olisi riittävä rikoksesta tuomitsemiseen, mutta se olisi riittävä konfiskaatioon.

Mietinnössä (s. 311) esitetyksi uuden sääntelyn kohteena olisi vain sellainen omaisuus, jonka olisi syytä olettaa olevan peräisin rikollisesta toiminnasta. Rikokset, joiden esitutkinnan yhteydessä voitaisiin selvittää edellytykset myös selittämättömän omaisuuden menettämiselle, olisi määritelty tarkasti. Kyse olisi laajennetun hyötykonfiskaation liipaisinrikoksista, joita jo nykyisin pidetään luonteeltaan tyypillisesti taloudellista hyötyä tuottavina. Mietinnössä (s. 314) todetaan, että rikoksen, jonka esitutkinnan yhteydessä

omaisuus tunnistetaan, tulisi olla rangaistava, kun esitutkinta aloitetaan. Menettämisseuraamus perustuu käsitykseen omaisuuden rikollisesta eli rikokseen liittyvästä alkupe-
räästä, mutta yksittäistä rikosta ei voida näyttää toteen.

Työryhmä on esittänyt 16 artiklan mukaista omaisuutta koskevaksi syyttäjän näyttö-
taakaksi rikostuomiota alhaisempaa kynnystä. Mietinnössä esiintuodusti uuden menettä-
misseuraamuksen tuomitseminen edellyttäisi RL 10:3 laajennetun hyödyn menettämisen
tavoin sitä, että omaisuuden katsottaisiin olevan peräisin rikollisesta toiminnasta. Menet-
tämisseuraamus perustuisi siten siihen, että jokin rikos on tehty, vaikka kyseistä rikosta
ei voitaisikaan tuomiossa yksilöidä. Keskeisin ero nykytilanteeseen ja erityisesti RL 10:3
mukaiseen laajennettuun hyödyn menettämiseen verrattuna olisi, että uuden menettä-
misseuraamuksen yhteydessä ei näytettäisi toteen mitään yksittäistä rikosta. (s. 302 -
303.)

Ehdotetussa RL 10:3 a §:n menettämisseuraamuksessa väittämistaakka olisi syyttäjällä.
Menettämiskaatimuksen tuomitseminen edellyttäisi RL 10:3 laajennetun hyötykonfiskaa-
tion tavoin sitä, että kantaja eli käytännössä syyttäjä esittäisi vaatimuksen, jossa tulisi
yksilöidä, mikä omaisuuserä tulisi konfiskoida. Kantajan olisi rikoslain 10 luvun 9 §:n 4
momentin mukaisesti vedottava niihin seikkoihin, joihin hän menettämiskaatimuksensa
perustaa. Tämä tarkoittaisi vetoamista niihin konkreettisiin tosiseikkoihin, jotka kantajan
käsityksen mukaan osoittavat omaisuuden olevan peräisin rikollisesta toiminnasta.
Pelkkä viittaus esimerkiksi rikolliseen toimintaan ei riittäisi. Syyttäjä esittäisi menettämiska-
atimuksen ja vetoaisi sen perustaviin seikkoihin virkavastuulla. Omaisuuden laitonta
alkuperää koskeva todistustaakka olisi syyttäjällä, mutta tältä osin kyse olisi alennetusta
todistustaakasta eli näyttökynnyksenä olisi syytä olettaa. Tämä vastaisi laajennetun hyö-
dyn menettämisen näyttökynnystä ennen RL10:3 pykälän uudistusta ja käännetyn todis-
tustaakan voimaantuloa vuonna 2016. (s. 316 - 318.)

Selittämättömän omaisuuden konfiskaatiossa olisi laajennetun hyötykonfiskaation tavoin
kyse esinekonfiskaatiosta (s. 318). Keskusrikospoliisin mukaan käytännössä tämä tar-
koittaa sitä, että omaisuus voitaisiin turvata ainoastaan pakkokeinoin mukaisella taka-
varikolla.

RL 10:3 a §:ssä säädettäisiin mietinnön mukaan (s. 405) tuomitsemisharkinnassa huomi-
oon otettavista seikoista. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä mietinnön kirjausta (s. 237):
*"Kuten laajennetussa hyötykonfiskaatiossa ja selittämättömän omaisuuden konfiskaati-
ossa, kriteerit eivät rahanpesun kohteen arvokonfiskaatiossakaan olisi tyhjentäviä tai ku-
mulatiivisia, vaan ne tulisi ottaa huomioon muiden seikkojen ohella."*

Keskusrikospoliisi kannattaa esitystä rikoslain 10:3 a pykäläksi rikolliseen toimintaan liit-
tyvän selittämättömän omaisuuden menettämiseksi. Esitetysti kyseessä olisi viimesijai-
nen konfiskaation muoto, mutta tästä huolimatta Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota
siihen, että selittämättömän omaisuuden menettämiseksi tulee jatkossakin voida sovel-
taa RL 10:3 laajennetun hyödyn menettämistä tilanteissa, joissa käsillä on tuomio liipai-
sinrikokseksi soveltuvasta rikoksesta. Keskusrikospoliisi pitää tätä tärkeänä, koska RL
10:3 mukaiseen laajennetun hyödyn menettämiseen sovelletaan omaisuuden alkuperää
koskevaa alinta, niin sanottua käännettä todistustaakkaa, mikä tarkoittaa, että

omaisuus voidaan tuomita menetetyksi, jollei vastaaja saata todennäköiseksi, että omaisuus on peräisin muusta kuin rikollisesta toiminnasta (RL 10:9,4). Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota myös siihen, että koska rahanpesua koskeva RL 32 luku on erityislainsäädäntöä, RL 32 luvun lakihankkeen perusteluissa olisi tarpeellista tuoda esiin, että tilanteissa, joissa ei voida tuomita RL 32 luvun mukaista rangaistusta ja siihen perustuvaa konfiskaatiota, niin näissä tällöin voisi kuitenkin olla mahdollista soveltaa menettämisseuraamuksia koskevan yleislain eli RL 10 luvun mukaisia säädöksiä, kuten esimerkiksi RL 10:3 a pykälää.

2.2 Konfiskaatio rikosoikeudenkäynnin ulkopuolella => kappale 4 vaihtoehtoiset ratkaisut

Keskusrikospoliisi pitää tarpeellisena lainsäädännön kehittämistä menettämisseuraamusasioiden ratkaisemiseksi tuomioistuimessa myös tilanteissa, joissa epäilty jää tavoittamisiin. Keskusrikospoliisi lausuu rikosoikeudenkäynnin ulkopuolella käyttöön otettavasta menettelystä tarkemmin jäljempänä kohdassa 4. Vaihtoehtoiset ratkaisut tavoitteiden toteuttamiseksi.

2.3 Rahanpesu ja konfiskaatio => kappale 4 vaihtoehtoiset ratkaisut

Keskusrikospoliisi pitää rahanpesurikosten rikoshyödyn poisottamisen tehostamista erittäin tärkeänä. Keskusrikospoliisi lausuu tämän väliotsikon asioista tarkemmin jäljempänä kohdassa 4. Vaihtoehtoiset ratkaisut tavoitteiden toteuttamiseksi.

2.4 Laajennettu hyödyn menettäminen

Keskusrikospoliisi pitää voimassa olevaa, vuonna 2016 säädettyä rikoslain 10:3 laajennettua rikoshyötyä tärkeänä konfiskaatiosäännöksenä, joka on käytännössä tehostanut niin sanotun selittämättömän, rikollisesta toiminnasta peräisin olevan rikoshyödyn konfiskaatiota. Keskusrikospoliisi kannattaa työryhmän mietinnön ehdotusta liipaisinrikosten luetteloon lisättäisiin lainsoveltajien keskuudessa tunnistettu rikoslain 46 luvun 6 §:ssä säädetyn laittoman tuontitavaraan ryhtyminen sekä lisäksi päivitettäisiin liipaisinrikosluettelossa mainittu rikoslain 20 lukua koskeva lakiviittaus. (s. 146 - 151.)

2.5 Konfiskaation ja asianomistajan vahingonkorvauksen suhde kv-tilanteissa

Nykysäännöksiin konfiskaatio- ja vahingonkorvauskysymysten yhteensovittaminen kansainvälisissä tilanteissa on vaativaa viranomaisille, mutta myös vahingonkorvausasioissa asianomistajille. Lainsäädännön kehittämistä puoltaa mietinnössä (s. 157) esitetty lainaus: *"Mikäli rikoslain 10 luvun 2 §:n säännöksiä arvioitaisiin tulevaisuudessa jossain muussa yhteydessä, on valiokunnan näkemyksen mukaan perusteltua kuitenkin arvioida sääntelyä myös siitä näkökulmasta, onko sääntely kokonaisuudessaan riittävän selkeä ja johdonmukainen vai onko siinä joiltakin osin perusteltuja selkeyttämistarpeita (LaVM 7/2020 vp s. 7)".*

Työryhmän mietinnön (s. 159) mukaan lainsäädäntöuudistus tarkoittaisi käytännössä sitä, että sekä menettämisseuraamus että yksityisoikeudellinen vaatimus ratkaistaisiin

täysimääräisesti, minkä jälkeen täytäntöönpanoa pyytävä Suomen viranomainen voisi valita, pyydetäänkö täytäntöönpanoa menettämisseuraamuksen vai yksityisoikeudellista vaatimusta koskevan päätöksen nojalla. Ensiksi mainitussa tapauksessa asianomistaja voisi hakea yksityisoikeudellisen saamisensa kattamista täytäntöönpannusta menettämisseuraamuksesta. Ehdotus selkeyttäisi nykytilaa ja parantaisi asianomistajan asemaa siten, ettei hänen tarvitsisi nostaa erillistä riitakannetta vahingonkorvauksen tai edunpalautuksen määrän määrittämiseksi.

Esitettyjen perustelujen mukaisesti Keskusrikospoliisi kannattaa tässä asiakohdassa esitettyä lainsäädännön kehittämistä.

2.6 Menettämisseuraamuksen ja ennallistamisen suhde ympäristörikoksissa

Työryhmän mietinnössä todetaan (s. 160): *"..rikoksentekijälle voidaan asettaa ympäristölainsäädännön nojalla uhkasakkolain (1113/1990) mukaisessa hallintopakkomenettelyssä velvollisuus ennallistaa ympäristö asianmukaiseen tilaan, ja että tämä tapahtuu tyypillisesti vasta rikosprosessin jälkeen."*

Rikoshyödyn konfiskoimisen edellytykset tulee pääsääntöisesti selvittää esitutkinnassa ja toissijaisesti tuomioistuin voi arvioida rikoshyödyn määrän. Rikoshyödyn menettämisaatimuksen kohtuullistamista koskevia RL 10:10 säännöksiä ei ole tarkoitettu spekulatiivisten eli mahdollisesti tulevaisuudessa aiottujen ennallistamistoimenpiteiden huomioon ottamiseksi. Jo lähtökohtaisesti tulevaisuuden lupaukset saatetaan jättää täyttämättä, ja toiseksi ennallistamiskulujen tosiasiallista määrää ei voida etukäteen tietää riittävän tarkasti. Tämänkaltaisen menettely on omiaan johtamaan siihen, että vastaajalle jää laittomasti ansaittua rikoshyötyä.

Keskusrikospoliisin mukaan ennallistamiskustannusten huomioon ottamisesta on tarpeellista selvyyden vuoksi säätää lainsäädännössä ja ennallistamiskustannukset tulee ottaa huomioon vain siltä osin kuin ne ovat tosiasiallisesti tuomioistuimen todettavissa konfiskaatiovaatimusta ratkaistaessa. Tätä näkemystä tukee myös työryhmän mietinnön kirjaus (s. 161): *"Myös oikeuskirjallisuudessa on suhtauduttu varauksellisesti tai torjuvasti tällaisiin ns. eventuaalisiin korvausvastuisiin menettämisseurauksia vähentävinä tekijöinä (Jari Salila: Konfiskaatio ympäristörikosten seuraamuksena, 1997, s. 56, Rautio 2006 s. 198)." Hyödyn menettäminen tulee tuomita tuomitsemishetkellä todettujen tosiasiallisten kulujen mukaan ja mahdolliset jälkikäteiset ennallistamistoimenpiteet otettai-*siin huomioon uskottavien kulutositteiden ja selvitysten perusteella.

Keskusrikospoliisi kannattaa työryhmän mietinnössä (s. 162) esiintuotua ehdotusta siitä, että konfiskaatiotuomion jälkeen syntyneet ennallistamiskustannukset voitaisiin vähentää ja vastaavasti tämän tulisi olla mahdollista myös silloin, jos menettämisseuraamus on jo pantu täytäntöön. Käytännössä tämä edellyttäisi vastaajan kääntymistä Oikeusrekisterikeskuksen puoleen vastaavan määrän suorittamiseksi valtion varoista. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan menettelyllä voitaisiin varmistaa se, että vastaajalle ei jää rikoshyötyä. Lisäksi lainsäädäntöehdotus on myös omiaan parantamaan vastaajan motivaatiota ympäristörikosten ennallistamistoimenpiteiden toteuttamiseksi, sillä lainsäädäntö varmistaisi vastaajalle kaksinkertaisten kulujen välttämisen. Keskusrikospoliisi pitää

lakimuutosta tärkeänä etenkin siksi, että säännökset varmistaisivat rikoshyödyn poisottamisen, ja lisäksi ne osoittaisivat, että vastaaja ei voi vedota rikoslain 10 luvun kohtuullistamisperusteisiin esittämällä arvioita vielä toteutumattomista ja siten epävarmoista ennallistamiskuluista (s. 225).

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon ja muiden rikokseen liittyvien vaatimusten yhteensovittaminen

Asianomistajalle tuomittu tai suoritettu korvaus tai edunpalautus tulee huomioida menettämisseuraamuksen täytäntöönpanossa. Keskusrikospoliisi kannattaa sääntelyn selkeyttämistä työryhmän mietinnössä esitetyllä tavalla (s. 162).

3 Vaikutukset

3.1 Arvioit ihmisiin kohdistuvista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista

Lainsäädännön toimivuus rikoshyödyn konfiskoimiseksi on välttämätön edellytys rikos-
torjunnan vaikuttavuuden aikaansaamiseksi. Konfiskaatio kytkeytyy Suomessa kiinteästi myös asianomistajan vahingonkorvausten toteuttamiseen ja täytäntöönpanoon.

Rikostorjunnan toimintaympäristö on muuttunut esimerkiksi teknistymisen ja kansainvälistymisen vuoksi. Perinteinen konfiskaatiosääntely eli viranomaisille asetettu velvollisuus näyttää toteen rikos ja siitä peräisin oleva rikoshyöty on nykyisessä toimintaympäristössä haastavaa tai jopa mahdotonta toteuttaa. Työryhmän mietinnön mukaan (s. 163): "*Kuten perustuslakivaliokunta on todennut, näyttää tietyn omaisuuden omistussuhteista ja alkuperästä voi yleensä parhaiten esittää se, jonka hallusta omaisuus on tavattu.*" Ottaen huomioon sen, että konfiskaatiossa kysymyksessä ei ole kyseessä rangaistus, vaan rikoksesta tai rikollisesta toiminnasta peräisin olevan laittoman hyödyn menettäminen, Keskusrikospoliisi kannattaa lainsäädäntötoimenpiteitä, joissa todistustaakkaa omaisuuden alkuperästä siirretään vastaajalle.

Keskusrikospoliisi katsoo, että lainsäädäntöhanke edistää oikeusvaltioperiaatteen toteuttamista. Mietinnössä esiintuodut tehostamistoimenpiteet edistäisivät useiden eri perusoikeuksien toteutumista. Eri oikeuksien punninnassa Keskusrikospoliisi painottaa aikaisempaa Perustuslakivaliokunnan kirjausta (s. 164): "*Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että perustuslain 15 §:n 1 momentti ei tarjoa suojaa omaisuudelle, joka on rikoksella hankittu tai joka muutoin liittyy välittömästi rikolliseen toimintaan (PeVL 8/2016 vp s. 3).*"

Keskusrikospoliisi on esittänyt perustelunsa sille, että ARO- ja AMO-toimistoille on tarve säätää tehokkaat tiedonvaihtosäännökset. Selkeiden tietojenvaihtosäännöksiä lisäksi tilanne edellyttää myös henkilötietojen käsittelystä annettujen säännösten tarkastamista. Nykyisin poliisia koskevat säännökset ovat mahdollistaneet tietojen hankkimisen ja käsittelemisen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, rikosten selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. Nyt lakihankkeessa ARO- ja AMO-toimiston poliisivirkamiehille ollaan kuitenkin esittämässä uusia toimivaltuuksia, jotka liittyisivät konfiskaatiotuomion jälkeisiin tilanteisiin. Tämän vuoksi Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota edellä

mainittuihin säännöksiin ja siihen, että tiedonsaantioikeudet ja henkilötietojen käsittelyoikeudet on uudessa tilanteessa ulotettava kattamaan myös konfiskaatiotuomion jälkeiset vaiheet.

Työryhmän mietinnössä (s. 289) todetaan henkilötietojen luovuttamisesta: "*Yleisesti sovellettavan tietosuojalainsäädännön lisäksi henkilötietojen luovuttamiseen sovellettaisiin, mitä henkilötietojen käsittelystä säädetään poliisin henkilötietolaissa. Ehdotettava erillislaki olisi erityislaki suhteessa muuhun poliisin henkilötietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön.*"

3.2 Arviot vaikutuksista viranomaisten toimintaan/ ARO ja AMO -toimisto

Lakihankkeen vaikutuksena viranomaisten työmäärä tulee kasvamaan. Työmäärä tulee lisääntymään etenkin Keskusrikospoliisissa, jossa jo nykyisin Asset Recovery Office eli ARO-toimisto sijaitsee, ja jolle esitetään lisää esitutkintavaiheen, mutta myös uusia konfiskaatiotuomion jälkeisiä tehtäviä. Lisäksi kansallisesti nimettäisiin uusi Asset Management Office eli AMO-toimisto, jonka tehtävät jaettaisiin Ulosottolaitoksen ja poliisin kesken. AMO-toimiston sijoituspaikaksi poliisissa esitetään Keskusrikospoliisia. Myös AMO-toimiston tehtävät tulisivat lisäämään Keskusrikospoliisin tehtäviä. Työryhmän mietinnössä todetaan (s. 169): "*.. lisätyön määrä on pyritty pitämään esityksessä mahdollisimman vähäisenä tukeutumalla mahdollisimman pitkälti nykyiseen kansalliseen sääntelyyn, johon on tehty direktiivin edellyttämiä tai muuten perustelluiksi katsottuja muutoksia. Direktiivin edellyttämät uudet tehtävät on mahdollisimman pitkälti pyritty antamaan niille kansallisille viranomaisille, jotka hoitavat vastaavia tai samankaltaisia tehtäviä jo nykyisin.*" Keskusrikospoliisi pitää vallitsevaan työnjakoon perustuvaa lähtökohtaa kannatettavana ottaen huomioon resurssien tarkoituksenmukainen ja tehokas käyttö. Tämä vastaa myös esimerkiksi esitutkintalain 1:2 kirjausta, joka edellyttää rikoshyödyn jäljittämisen ja poisottamisen sekä vahingonkorvauskysymysten huomioon ottamista juttukohtaisesti tutkivan tahon ja organisaation toimesta. Toisenlainen keskittämiseen perustuva malli olisi omiaan heikentämään toiminnan kattavuutta ja se vaatisi myös huomattavasti enemmän lisäresursseja.

Mietinnössä on tuotu esiin (s. 174 - 175): "*Yleisesti ja alustavasti voidaan arvioida, että uudet tehtävät edellyttävät Keskusrikospoliisissa ainakin päivytyjärjestelyiden tarkistamista tai uudelleen organisointia, mahdollisesti operatiivisen henkilöstön tehtävänkuvien tarkastelua sekä todennäköisesti myös ylimääräisen päällystövastaavan tehtävien tarkastelua.*" "*Lisäksi nykyisiä tehtäviä muun muassa ennalta estävässä toiminnassa voidaan joutua priorisoimaan. Käytettävissä olevien tietojen pohjalta voidaan arvioida, että uusista tehtävistä aiheutuu Keskusrikospoliisissa toimivalle ARO-toimistolle vähintään kolmen henkilötyövuoden lisätarve.*"

Mietinnön mukaisesti selvää on, että lakihankkeen myötä etenkin Keskusrikospoliisin työmäärä tulisi kasvamaan ottaen huomioon uudet ARO- ja AMO-tehtävät. Uudet konfiskaatiosäännökset lisäävät myös ohjeistamis- ja kouluttamistarvetta, joten uudistuksella on vaikutuksia myös Keskusrikospoliisissa jo työskentelevän valtakunnallinen rikoshyötykoordinaattorin tehtäviin. Vaikka lähtökohdaksi on esitetty pidättäytymistä viranomaisten

nykyresursseissa, Keskusrikospoliisi pitää välttämättömänä, että uudet tehtävät otetaan huomioon poliisin riittävien resurssien varmistamiseksi.

3.3 Arviot taloudellisista vaikutuksista

Mietinnössä todetaan, että Rikoshyödyn poisottamisen tavoitteet eivät ole fiskaalisia vaan kriminaalipoliittisia. Tästä huolimatta konfiskaation tehostamisen voidaan arvioida kasvattavan valtiolle menetetyksi tuomitun rikoshyödyn määrää. (s. 182 - 185.) Keskusrikospoliisi pitää arviota konfiskaatioiden kehittymisestä oikeansuuntaisena ottaen huomioon esimerkiksi selittämättömän eli niin sanotun rikollisesta toiminnasta peräisin olevan hyödyn poisottamista koskevat kehittämistoimenpiteet. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että tilanteissa, joissa rikoshyöty on peräisin RL 10:2 mukaisesti tietystä rikoksesta tai kysymys on rikoslain 32 luvun rahanpesurikoksesta, tuomioistuimien voi konfiskaation sijaan tuomita omaisuuden asianomistajien vahingonkorvausintressien täyttämiseen.

Direktiivistä aiheutuu jäsenvaltioille lisäkuluja, mutta määrän arviointiin liittyy epävarmuuksia. Keskusrikospoliisi pitää merkittävänä sitä, että kuluja pienentää direktiivineuvottelun aikana Suomen neuvottelijoiden ajamat näkemykset siitä, että osa artikloista on laadittu harkinnanvaraisiksi (esimerkiksi rekisterien perustaminen). Joustovara mahdollistaa tukeutumisen nykyiseen kansalliseen järjestelmään, mikä vähentää kansallisille viranomaisille aiheutuvaa lisätyötä ja hallinnollista taakkaa. (s. 186 - 187.) Keskieurooppalaisista lähtökohdista rakennettavan mallin sijaan Keskusrikospoliisi pitää hyvänä sitä, että joidenkin artiklojen harkinnanvaraisuus sekä yleinen mahdollisuus mennä täytäntöönpanossa direktiivin vähimmäisvelvoitetta pidemmälle luovat hyvät lähtökohdat Suomeen sopivan lainsäädännön laatimiselle.

4 Vaihtoehtoiset ratkaisut tavoitteiden toteuttamiseksi

4.1 Yleistä

Työryhmän mietinnön Direktiivin soveltamisala -kappaleessa (s. 190) tuodaan esille toteutusvaihtoehtoja. Direktiivissä on kyse vähimmäisvelvoitteista Keskusrikospoliisi kannattaa esitystä siitä, että erilaisia rikoksia koskevien eri säännösten sijaan direktiivin edellyttämät konfiskaatiosäännökset toteutettaisiin rikoslain 10 luvussa ja ne soveltuisivat lähtökohtaisesti kaikenlaisiin rikoksiin. Muunlaiset ratkaisut olisivat lainsoveltajalle käytännössä huomattavasti monimutkaisempia.

Keskusrikospoliisi kannattaa myös mietinnön esitystä siitä (s. 190 - 191), että rikoksente-kövälineiden, rikoshyödyn tai omaisuuden jäljittamisestä ja tunnistamisesta ja siten ARO-toimiston tehtävistä, toimivaltuuksista, tietojensaannista ja tietojenvaihdosta säädettäisiin direktiivin vähimmäisvelvoitteita laajemmin eli ilman lisäedellytyksiä tapauksen kytkeytymisestä tietynasteiseen rangaistukseen tai vapaudenrajoitukseen. Tätä puoltaa myös esitutintalain 1:2 sisältö, joka edellyttää rikoshyödyn jäljittämisen ja vahingonkorvauskysymysten huomioon ottamista riippumatta rikoksen törkeysasteesta.

4.2 ARO-toimiston tiedonvaihdon soveltamisala

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota täytäntöönpanavan direktiivin soveltamisalaan. 1 luvun 1 artiklan mukaan direktiivissä vahvistetaan vähimmäissäännöt, jotka koskevat omaisuuden jäljittämistä ja tunnistamista, jäädyttämistä, menetetyksi tuomitsemista ja hallinnointia *rikosoikeudellisissa menettelyissä*. Direktiivissä rikosoikeudellinen menettely -termiä ei ole täsmennetty, mutta Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan tämä tarkoittaa syytä epäillä rikosta -esitutkintakynnyksen ylittymisen jälkeisiä vaiheita aina tuomion täytäntöönpanoon saakka. Näin rikosoikeudellista menettelyä on esitelty yleisesti myös Oikeusministeriön sivustolla.

Keskusrikospoliisin kantana on, että Suomen ARO-toimiston ja muiden ARO-toimistojen välisen tiedonvaihdon säännösten tulisi jatkossakin mahdollistaa keskeisimmille toimijoille eli *lainvalvontaviranomaisille* tiedonvaihdon alhaisella kynnyksellä *rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten*. Näin ARO-toimistojen kesken on toimittu jo alkuperäisestä ARO-toimistojen perustamisesta alkaen ja nykyisinkin tämä on mahdollista toistaiseksi ARO-toimistolle jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta ja neuvoston puitepäättöksen 2006/960/YOS kumoamisesta annetun direktiivin (EU) 2023/977 sekä sen täytäntöönpanoa koskevan Laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta (806/2024) -perusteella. ARO-toimistoa koskevan erityislain tulisi kattaa ARO- ja konfiskaatiodirektiiviin liittyneiden jäsenvaltioiden välillä kaikki ARO-toimistojen tiedonvaihtotarpeet, ei siis pelkästään rikosoikeudellisen menettelyn vaihetta. Kansallisesti tällä varmistettaisiin kansainvälisen ARO-tiedonvaihtokanavan joustava hyödyntämismahdollisuus rikoshyödyn jäljittamisestä vastaaville lainvalvontaviranomaisille eli poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle.

Keskusrikospoliisin käsityksenä on, että mikäli ARO-toimiston tiedonvaihtoala säädettäisiin liian tiukaksi ja kapeaksi soveltamisalaltaan, se olisi omiaan siirtämään tiedonvaihtoa lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtodirektiivin ja sitä koskevan kansallisen lain piiriin. Tämä olisi vastoin perusajatusta siitä, että jäsenvaltioiden ARO-toimistojen tiedonvaihdon tulee tapahtua suoraan ARO-toimistojen välillä. Käytännössä tämä tekisi tilanteesta lainsoveltajalle sekavan ja nyt säädettävänä oleva laki ei olisi siten toimiva. ARO-toimistoa koskevan erityislain tulisi kattaa ARO- ja konfiskaatiodirektiiviin liittyneiden jäsenvaltioiden välillä kaikki ARO-toimistojen tiedonvaihtotarpeet. Ratkaisuksi Keskusrikospoliisi esittää, että ARO-erityislakiin sisällytettäisiin nykyistä tietojenvaihtolakia (806/2024) vastaavaa sääntelyä.

Tietopyynnöistä toiselle jäsenvaltioille on säädetty (TVL 4 §)

Toimivaltainen *lainvalvontaviranomainen* voi esittää tietopyynnön toiselle jäsenvaltiolle ainoastaan, jos voidaan perustellusti olettaa, että pyydetty tiedot ovat saatavilla kyseisessä jäsenvaltiossa. Pyydettyjen tietojen tulee olla tarpeellisia ja oikeasuhtaisia rikosten *ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten*.

Edellä lausutun lisäksi Keskusrikospoliisi esittää, että lakihankkeessa säädettäisiin tai ainakin lain esitöissä perusteltaisiin, että ARO-toimiston tehtävänä olisi nykyiseen tapaan

jatkaa rikoshyödyn jäljittämistä myös täytäntöönpantavana olevan direktiivin ulkopuolelle jäävien EU-jäsenmaiden eli Irlannin ja Tanskan kanssa sekä EU:n ulkopuolisten ja Pohjoismaihin lukeutuvien Islannin ja Norjan ARO-toimistojen lainvalvontaviranomaisten kanssa sekä vastavuoroisesti näistä valtioista Suomeen. Kuten tälläkin hetkellä, näiden valtioiden kanssa ARO-toimistojen välinen tiedonvaihto perustuisi lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtodirektiiviin ja sen täytäntöönpanoa koskevaan kansalliseen lakiin (ko. valtiot ovat ilmoittaneet eri tavoin soveltavansa ko. direktiiviä).

4.3 SIENA:n käyttö ja tietojen luovuttaminen Europolille

Mietinnön esitys (s. 292):

"Laki varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavasta toimistosta ja varallisuudenhoito-toimistoista

4 luvun 22 § Suojattu viestintäkanava

Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavan toimiston on käytettävä suojatun tiedonvaihdon verkkosovellusta (SIENA-sovellus) ja varallisuuden takaisin hankinnasta vastaaville toimistoille varattuja SIENA-sovelluksen kenttiä, kun se lähettää tietopyyntöjä tai toimittaa tietoja pyynnöstä tai omasta aloitteestaan tämän lain 3 luvun nojalla.

SIENA-sovelluksen käytöstä voidaan poiketa perustellusta syystä. Jos SIENA-sovellusta ei käytetä, varallisuuden takaisin hankinnasta vastaava toimisto voi käyttää muita suojattuja kanavia tämän lain mukaiseen tiedonvaihtoon."

ARO- ja konfiskaatidirektiivin 9 artiklan 5. -kohdan mukaisesti ARO-toimiston tulee käyttää SIENA:a tai poikkeuksellisesti muita suojattuja kanavia tietojenvaihtoon. Edelleen artiklan johdantotekstin (19) -kohdassa todetaan: *"Kaikessa varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavien toimistojen välisessä tämän direktiivin mukaisessa viestinnässä olisi käytettävä SIENAA tai tarvittaessa poikkeuksellisesti muita suojattuja kanavia."* SIENA on Europolin salattu viestinvaihtojärjestelmä. Direktiivin perusteella vaikuttaa, että lähtökohtana olisi SIENA-viestinvaihdon mahdollistaminen vain ARO-toimistolle. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että direktiivissä tai työryhmän mietinnössä ei ole yksityiskohtaisemmin käsitelty konfiskaatituomion jälkeistä ajanjaksoa, vaan tästä on ainoastaan edellä mainitun mukainen yleisviittaus direktiivin johdantotekstissä (19). Tämän vuoksi Keskusrikospoliisi esittää, että direktiivin täytäntöönpanoa koskevassa erityislaissa asiasta säädettäisiin tarkemmin ottaen huomioon myös uudet lainvoimaisen tuomion jälkeiset tehtävät. Keskusrikospoliisin havaintojen mukaan direktiivissä ei ole otettu huomioon lainkaan AMO-toimistojen välistä tiedonvaihtoa. Myös tästä olisi tarpeellista todeta lakihankkeessa, sillä todennäköistä on, että SIENA-kanavan kautta toisista jäsenmaista voi saapua omaisuuden hallinnointiin liittyviä viestejä. Lainsäädännössä olisi tarpeellista huomioida siten esimerkiksi se, voisiko Keskusrikospoliisiin esitetty AMO-toiminto käyttää mahdollisuuksien mukaan SIENA:a AMO-asioissa ja voisiko se osallistua viestinvälitykseen Ulosottolaitoksen AMO-toiminnon pyynnöstä.

Suomessa yleisenä perustana Europolille toimitettavien tietojen osalta on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/794 (*Euroopan unionin*

*lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja ku-
moamisesta).*

II luku, jäsenvaltioiden ja Europolin yhteistyö

7 artikla Europolin kansalliset yksiköt

..6. Kunkin jäsenvaltion on kansallisen yksikkönsä tai, jollei 5 kohdasta muuta johdu, toimivaltaisen viranomaisen kautta erityisesti

*a) toimitettava Europolille tiedot, jotka se tarvitsee tehtäviensä suorittamiseksi, mu-
kaan lukien sellaisiin rikollisuuden muotoihin liittyvät tiedot, joiden ehkäisy tai torjunta
on unionissa määritelty painopisteeksi;*

*b) varmistettava tehokas yhteydenpito ja yhteistyö kaikkien toimivaltaisten viranomais-
ten ja Europolin välillä;*

c) levitettävä tietoa Europolin toiminnasta;

*d) varmistettava 38 artiklan 5 kohdan a alakohdan mukaisesti, että kansallista lainsää-
däntöä noudatetaan toimitettaessa tietoja Europolille.*

Keskusrikospoliisi esittää, että nyt säädettävänä olevassa erityislaissa tulee säätää tar-
kemmin siitä, millä edellytyksillä SIENA-viestit saataisiin toimittaa Europolille esim. ana-
lyysitarkoituksiin. ARO- ja konfiskaatiodirektiivissä tästä ei ole lausuttu mitään, toisin kuin
asia on huomioitu esimerkiksi lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtodirektiivissä (EU)
2023/977 ja siten lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtolaissa (806/2024), joissa Euro-
pol-asetus on nimenomaisesti otettu huomioon. Keskusrikospoliisin mielestä asiasta
säättämistä puoltaa se, että kyseessä on erityislaki ja myös kansainvälisessä tiedonvaih-
dossa on otettava huomioon asioiden salassapito- ja tietosuojakysymykset sekä etenkin
henkilötietojen käsittelyyn liittyvät käyttötarkoitussidonnaisuudet ja muut rajoitukset.

4.4 Menettämisseuraamusten ja verotuksen suhde

Työryhmän mietinnössä (s. 195) rajanvedosta verotettavan ja ei-verotettavan tulon välillä
on todettu, että vakiintuneesti on katsottu, että verotettavaa ei ole sellainen tulo, joka on
peräisin toiminnasta, jota ei voida harjoittaa laillisesti. Veronalaisia voivat sen sijaan olla
sinänsä laillisesta liiketoiminnasta kertyneet tulot, joiden saamiseen liittyy rikollista toi-
mintaa. Arvioinnissa keskeistä on se, voivatko toiminta tai tuotteet kilpailla laillisilla mark-
kinoilla olevien palveluiden ja tuotteiden kanssa, ja siten vääristää kilpailua laitonta liike-
toimintaa harjoittavien hyväksi. Verotuksessa laillisena tulona ilmoitettu ja verotettu tulo
voi myöhemmin osoittautua rikoshyödyksi, joka tuomitaan menetetyksi (s. 194).

Keskusrikospoliisi pitää selkeänä korkeimman oikeuden ratkaisua (KKO 2017:51), jonka
mukaan tuomittaessa rikoksen tuottama hyöty menetetyksi, rikoksentekijälle ei jää sel-
laista tuloa, josta tulisi määrätä veroa. Tästä syystä myöskään veron määrää ei vähen-
netä valtiolle menetettäväksi tuomittavasta rikoshyödydestä. Keskusrikospoliisi kiinnittää
huomiota työryhmän mietinnössä esitettyyn kirjaukseen (s. 195): "*Tämä viittaa siihen,*

että verotuksen ja menettämisseuraamuksen mahdollisen yhteensovittamisen tulisi tapahtua verotusmenettelyssä esimerkiksi palauttamalla vero tai vähentämällä konfiskoitu määrä verotuksessa." Keskusrikospoliisi katsoo, että verotusta tulee voida oikaista konfiskaatiotuomion huomioimiseksi, sillä menettämisseuraamus on luonteeltaan turvaamistoimi eikä se saa muodostua rangaistukselliseksi vaikutusten kertaantumisen vuoksi. Viimekädessä lainvoimaisen tuomion jälkeen tiedossa olevat seikat mahdollistavat veroviranomaiselle tosiasioihin perustuvan tulkinnan siitä, millaisista tulosta asiassa on kysymys. Toimiessaan laittomasti vastaajan on tullut sisäistää riski seuraamuksista. Tämän vuoksi konfiskaatiotuomion jälkeen vastuu verotuksen oikaisupyynnön esittämisestä tulee kuulua vastaajalle. Se, että työryhmällä ei tehtävänantonsa perusteella ole toimivaltaa tehdä verotuslainsäädäntöä koskevia ehdotuksia, ei Keskusrikospoliisin mukaan tue sitä, että tämän lakihankkeen yhteydessä esitutkintaviranomaisten ja esimerkiksi syyttäjän selvitysvelvoitteita lisättäisiin. Esitutkintaviranomaisten esitutkintavaiheen vastuita on jo muutenkin lisätty merkittävästi vuosien varrella. Jos tällainen velvollisuus kuitenkin säädettäisiin ja esitutkintavaiheen selvitys olisi puutteellinen, niin se olisi omiaan aiheuttamaan vastuukysymyksiä. Tämän jälkeenkin ilmenisi tilanteita, joissa Verohallinnon tulisi kuitenkin kyetä oikaisemaan vastaajaa koskevia verotuspäätöksiä. Keskusrikospoliisin kantana on, että verotuksen oikaisemisessa on kysymyksessä vastaajan ja Verohallinnon välinen asia, jonka mukaisesti esitutkintalakiin ei tule säätää asiaa koskevia velvoitteita esitutkintaviranomaisille.

4.5 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että järjestäytyneen rikollisuuden ja jengirikosten torjunnan keinovalikoiman tulee olla tehokas. Työryhmän muistiossa on tuotu esiin lähinnä jäsenvaltioiden nykyisiä lainsäädäntöjä, sillä direktiivin täytäntöönpano on monessa maassa vielä kesken. Mietinnössä on esitelty muun muassa Italia, jossa rikostuomioon perustumaton menetetyksi tuomitseminen on mahdollista mafian vastaisen lain (Codice Antimafia) perusteella (s. 212).

Lisäksi mietinnössä (s. 198 - 207) esitellään Ruotsissa sovellettavia konfiskaatiosäännöksiä. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota Ruotsissa 8.11.2024 käyttöön otettuun eirikokseen perustuvaan eli non concivtion based -konfiskaatioon, jota sovelletaan rikosoikeudellisen menettelyn ulkopuolella. Ruotsissa uuden konfiskaatiolajin käyttöönottoa on perusteltu tarpeella torjua järjestäytynyttä rikollisuutta ja jengiytymiseen liittyvää muuta rikollisuutta puuttamalla laittomaan hyötyyn. NCB:ssä rikollisesta toiminnasta peräisin oleva omaisuus voidaan konfiskoida ilman suoranaista kytköstä mihinkään tiettyyn rikokseen ja kyseinen NCB-menettely ei myöskään edellytä liipaisinrikosta, toisin kuin esimerkiksi laajennettu hyödyn menettäminen. Lähtökohtaisesti NCB:ssä omaisuuden hallussapito luo omistajaolehtaman ja omaisuus voidaan konfiskoida, jos on selvästi todennäköisempää, että omaisuus on peräisin rikollisesta toiminnasta. Ruotsissa NCB-konfiskaatiota sovelletaan rikosoikeudellisen menettelyn ulkopuolella.

Työryhmän mietinnössä ei ole esitetty tai luonnosteltu Ruotsin NCB-konfiskaatiota vastaavaa lainsäädäntöä Suomeen. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomessa kansalliset ja direktiivin mukanaan tuomat lainsäädäntöuudistukset toteutettaisiin kokonaan

rikosoikeudellisen menettelyn piirissä, joka mahdollistaa myös kansainvälisen tiedonvaihdon. Keskusrikospoliisin kantana on, että Ruotsissa sovellettavan NCB-konfiskaation soveltamisesta saatavia kokemuksia tulee seurata. Vastaavan lainsäädännön käyttöönottoaminen tulee tarvittaessa olla mahdollista myös Suomessa, mikäli nyt kyseessä olevan lakihankkeen uudistuksia ei pidettäisi Suomessa riittävinä vakavan ja jengirikollisuuden rikoshöydyn konfiskoimiseksi.

4.6 Kuulutustiedoksianto

Keskusrikospoliisi pitää tarpeellisenä lainsäädännön kehittämistä menettämisseuraamusasioiden ratkaisemiseksi tuomioistuimessa myös tilanteissa, joissa epäilty jää tavoittamisiin. Toistuvasti ilmenee tilanteita, joissa rikoshyötyä on onnistuttu turvaamaan, mutta menettämisseuraamusvaatimusta ei ole mahdollista saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Vaikka RL 10:1 mukaan tuomioistuimessa voitaisiin käsitellä pelkkä menettämisseuraamusasia (menettämisseuraamuksen yleiset edellytykset), käytännössä se ei kuitenkaan onnistu, sillä tavoittamattomiin jäävää epäiltyä ei aina voida kuulla ja sen jälkeen haastaa tuomioistuinkäsittelyyn henkilökohtaisesti ja todisteellisesti (RL 10:9 menettämisseuraamusasian käsittely). Nykylainsäädäntöä ei siten voida pitää riittävänä ottaen huomioon siihen vaikuttaneen direktiivin 2014/42/EU artiklan 4 vaatimukset. Lainsäädännön kehittämistä puoltaa hallitusohjelmakirjausten tavoitteiden lisäksi myös nyt täytäntöön pantavana olevan ARO- ja konfiskaatiodirektiivin (2024/1260) 12 artikla, joka edellyttää konfiskaatiotuomion mahdollistamista tarvittaessa myös menettelyssä, jossa asia tutkitaan ja ratkaistaan vastaajan poissaolosta huolimatta. Asialla on liittymä myös asianomistajien vahingonkorvauskysymyksiin.

Keskusrikospoliisi esittää mahdollisimman laajaa *tavoittamattomia henkilöitä* koskevaa kuulutustiedoksiannon käyttöalaa. Tätä puoltaa se, että mietinnössä todetusti (s. 133) menettämisvaatimusta koskevassa asiassa ei annettaisi langettavaa rikostuomiota eikä siinä otettaisi kantaa syyllisyyskysymykseen. Menettämisseuraamus ei myöskään ole rangaistus vaan turvaamistoimi.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että menettämisvaatimusasian käsittelyn mahdollistamiseksi kuulutusmenettelyä koskevat edellytykset on säädettävä joustaviksi. Muussa tapauksessa vaarana on, että käytännössä menettelyn hyödyntäminen ei olisi tehokasta. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä mietintöön kirjausta (s. 234): "*Kuuluttamistiedoksiannon yhteydessä mahdollisuudet näytön esittämiselle karttamistarkoituksesta ovat vähäisemmät. Näytön arvioinnissa on siten otettava huomioon se, millaista näyttöä karttamistarkoituksesta on realistisesti mahdollista esittää, jottei kynnys asian tutkimiselle ja ratkaisemiselle kuulustilanteissa nouse liian korkeaksi.*" Lisäksi Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että kuulutustiedoksiantojen tulisi mahdollistaa menettämisseuraamusasioiden käsittely, vaikka henkilöä ei tavoittamattomuuden vuoksi olisi kyetty aikaisemmin kuulemaan asiassa.

Mietinnön mukaan kuulutustiedoksiantoa ei kuitenkaan voisi käyttää tilanteissa, joissa vastaaja on *tuntematon*. Sen vuoksi Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä työryhmän mietinnön kirjausta siitä, että jatkossakin tuntemattomaksi jäävien henkilöiden, mutta muissakin

tavoittamattomiin jääneiden vastaajien tilanteissa on edelleen mahdollista soveltaa pakkokeinolain 7 luvun 23 §:n 3 ja 4 momentin sekä vastaavia Tullissa annetun lain (623/2015) säännöksiä omaisuuden siirtämiseksi valtiolle (s. 136).

4.7 Rahanpesuun liittyvän rikoshyödyn takaisinsaamisen tehostaminen

4.7.1 Tehostamistarpeiden perustelut

Viranomaiset ovat vuosien kuluessa kiinnittäneet huomiota rahanpesulainsäädännön kehittämistarpeisiin, esimerkiksi poikkihallinnollisessa Harmaan talouden torjunnan alatyöryhmän loppuraportissa (2/2023), jonka laatimiseen on osallistunut poliisi, Tulli, syyttäjälaitos, OM:n kv-osasto, Ulosottolaitos, Verohallinto ja Oikeusrekisterikeskus.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota, että rahanpesurikoksia koskevaa rikoslainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu esimerkiksi EU:ssa, vaan nyt kyseessä olevat rikoslain 32 luvun erityislainsäädäntöä koskevat lainsäädäntöuudistukset liittyvät voimassa olevan hallitusohjelmakirjausten täytäntöönpanoon.

"Rikoshyödyn poisottamista helpotetaan esimerkiksi alentamalla vaadittavaa näyttökynnystä ja ottamalla käyttöön rikoshyödyn menettämistä koskeva menettely rikosoikeudenkäynnin ulkopuolella. Hallitus ryhtyy estämään lainsäädännöllisin toimin rahanpesua ja tehostaa erityisesti rahanpesuun liittyvää rikoshyödyn takaisinsaamista. Rikoshyödyn poisottamista helpotetaan esimerkiksi alentamalla vaadittavaa näyttökynnystä ja ottamalla käyttöön rikoshyödyn menettämistä koskeva menettely rikosoikeudenkäynnin ulkopuolella."

Keskusrikospoliisi pitää rahanpesurikoksia koskevan lainsäädännön päivittämistä erittäin tärkeänä. Rahanpesun torjunnan tehokkuuteen on kiinnittänyt huomiota myös Valtiontalouden tarkastusvirasto, joka on 3.12.2024 julkaisemassaan [Rahanpesun estäminen](#) -raportissa todennut:

"4 Onko rahanpesun estäminen tuloksellista?"

"Tuomioiden määrä rahanpesurikoksista on kasvanut viime vuosina. Kasvua on ollut etenkin perusmuotoisten rahanpesurikosten määrissä ja tuottamuksellisissa rahanpesurikoksissa. Valtaosa syytteistä ja tuomioista liittyy tavanomaiseen tai tuottamukselliseen rahanpesuun, ja suuri osa oikeuteen päätyvistä rahanpesutapauksista kytkeytyy melko vähäiseen rikoshyötyyn." (s. 31.)

"4.2 Rikoshyödyn vähäinen määrä korostuu rahanpesun estämistyön tuloksissa."

"Tarkastuksessa saatujen tietojen valossa oikeustapausten ja rahanpesun viime vuosien kehityssuuntausten välillä näyttäisi jossain määrin vallitsevan epäsuhta. Oikeustapausten perusteella Suomessa tuomioon johtaneet tapaukset eivät pääasiassa ole monimutkaisia. Kuitenkin rahanpesun kehitys kulkee kohti aiempaa ammattimaisempia, monimutkaisempia, kansainvälisempiä ja nopeampia tapauksia. Tämän perusteella on pääteltävissä, että rahanpesun estämistyön kokonaisuus ei tue vaikeimpien ja rikoshyödyltään suurimpien tapausten selvittämistä tuomion sakka." (s. 38.)

Keskusrikospoliisin havaintojen mukaan Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastus on painottunut lähinnä niin sanottuun hallinnolliseen rahanpesun torjuntaan. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että nykyisin rahanpesurikosten rikoslain mukaiseen rikos-
torjunnan vaikuttavuuteen vaikuttaa nimenomaan rahanpesurikoksia koskevan rikoslain 32 luvun erityislainsäädäntö. Tämän vuoksi kehittämistoimenpiteissä tulee kiinnittää huomioita erityisesti rahanpesurikosten esirikosta koskeviin vaatimuksiin sekä siihen, että rahanpesun kohde voitaisiin tarpeen vaatiessa turvata myös arvomääräisesti pakkokeinolain mukaisella vakuustakavarikolla. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää myös RL 32:12,2 kirjaukseen: *"Muun omaisuuden menettämisen osalta noudatetaan, mitä 10 luvussa säädetään."* Ottaen huomioon lainkohdan tulkinnasta tehdyt havainnot, nykyistä lainkohtaa ei voida pitää lainsoveltajille yksiselitteisenä ja selvänä. Tämän vuoksi lakihankkeen yhteydessä RL 32 luvun erityislainsäädännön sekä rikoslain 10 luvun yleislainsäädännön keskinäiseen sovellettavuuteen ja rajauksiin on tarpeellista kiinnittää huomiota.

4.7.2 Esirikoksen näyttövaatimus

Lain esitöiden ja oikeuskirjallisuuden mukaan lainsäätäjän käyttämä sanamuoto "esirikos on tapahtunut" tarkoittaa, että yksityiskohtaista tietoa tai täyttä varmuutta esirikoksesta ei vaadita. Tästä huolimatta oikeuskäytännössä esirikoksen näyttövaatimus vaikuttaa edellyttävän täyttä näyttöä. Tästä poikkeuksena on esimerkiksi huumausainerikokset, joissa esirikoksen yksilöimiskynnystä ole asetettu yhtä korkealle johtuen esimerkiksi siitä, että huumausainerikoksissa ei ole asianomistajaa. Tämänhetkisen tiedon mukaan korkein oikeus on antanut valitusluvan esirikoksen näyttöä koskevalla perusteella, joten laintulkinnasta on odotettavissa korkeimman oikeuden ennakkopäätös.

Suomessa esitutkintaviranomaiset tutkivat rahanpesurikoksia, mutta asioiden syytehar-
kintaan saattamista tai tuomion saamista vaikeuttaa nimenomaan esirikosta koskeva kor-
kea näyttövaatimustaso. Näytön hankkimiseen ulkomailta, etenkin EU:n ulkopuolisista
kolmansista maista liittyy omat haasteensa. Ylen MOT-ohjelma käsitteli rahanpesutee-
maa 22.9.2020. Ohjelmassa keskusteltiin mm. rahanpesurikoksen alkurikoksen näyttö-
vaikeuksista. Seuraavat lainaukset on kirjattu ohjelmasta poimitun mukaisesti.

Toimittajan kysymys: "Onko rahanpesu rikos, josta ei seuraa rangaistusta?"

Rikosoikeuden professori Matti Tolvasen vastaus: "Kyllä me pärjäämme tässä perin-
teiseen rikollisuuteen liittyvän rahanpesun käsittelystä myös rikosoikeudellisessa jär-
jestelmässä varsin hyvin, mutta näyttää siltä, kun mennään oikein isoihin juttuihin,
missä todella liikkuu satoja miljoonia, jopa miljardeja, niin näyttäisi siltä, että niitä ei
pystytä oikein tässä järjestelmässä tehokkaasti kyllä hoitamaan. Eikä se ole viran-
omaisten vika, se on, vika on kyllä lainsäädännössä."

Toimittajan kysymys: "Eikö Suomessa harjoita suuren luokan rahanpesua vai eikö se
päädy oikeuteen?"

Vkst:n valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta: "Mun käsitys on se, että aika monet sellaiset
todella laajat kansainväliset rahanpesuepäilyt, niin aika järjestelmällisesti jäävät sinne

esitutkintaportaaseen, koska ei pystytä hankkimaan niin paljon näyttöä, että sitä voisi edes syyteharkintaan sitä juttua siirtää.”

..

"Vkst:n valtionsyyttäjä Ritva Sahavirta: "Suomen poliisi on mun käsittääkseni erittäinkin aktiivinen ja valmis tutkimaan rahanpesuasioita, et poliisia ei mun käsityksen mukaan tässä voi moittia."

Esirikosedellytyksen vaatimustason suhteen tulisi ottaa huomioon FATF:n (Financial Action Task Force) rahanpesun ja terrorismin torjuntaa koskevat suositukset. Lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/1673 *rahanpesun torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin* määritellään kohdassa 12 rahanpesurikosten esirikoksen yksilöintivaatimukset:

"Jotta rahanpesun vastaiset rikosoikeudelliset keinot olisivat tehokkaita, tuomio pitäisi voida antaa ilman, että on tarpeen yksilöidä tarkasti varat tuottanut rikollinen toiminta tai että on olemassa aiempi tai samanaikainen tuomio kyseisestä rikollisesta toiminnasta, ottaen samalla huomioon kaikki merkitykselliset olosuhteet ja todisteet. Jäsenvaltioiden olisi voitava kansallisen oikeusjärjestelmänsä mukaisesti varmistaa tämä muilla kuin lainsäädännöllisillä keinoilla. Rahanpesuun liittyviä syytetoimia ei saisi haitata myöskään se seikka, että rikollinen toiminta on tapahtunut toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa, edellyttäen, että tässä direktiivissä säädetyt ehdot täyttyvät."

Esimerkiksi Alankomaissa ei ole esirikoksen näyttövaatimusta. Alankomaissa vastaaja voidaan velvoittaa antamaan selvitystä rahanpesurikoksissa omaisuuden alkuperästä ja omaisuus voidaan tuomita menetetyksi, jos vastaaja ei pysty uskottavasti osoittamaan omaisuuden laillista alkuperää. Tarkemmin Alankomaiden järjestelmästä ja suhteesta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun (2.5.207, 23572/07): [Zschüschen, ECHR indirect method of proof](#).

4.7.3 Arvomääräinen konfiskaatio ja turvaaminen

Keskusrikospoliisi kannattaa arvomääräisen turvaamisen mahdollistamista rahanpesurikoksissa. Tyypillistä on, että rahanpesijä saattaa rahanpesun kohteen ripeästi viranomaisten ulottumattomiin, minkä vuoksi rikostorjunnan vaikuttavuuden aikaansaamiseksi arvomääräisen turvaamisen tulisi olla mahdollista vastaajan muusta laillisesta omaisuudesta. Arvomääräistä turvaamista puoltaa myös rahanpesun ja terrorismin torjuntaan erikoistunut FATF. Vuonna 2019 FATF kiinnitti huomiota arvomääräisen turvaamisen puuttumiseen Suomen rahanpesun torjunnan keinovalikoimasta. Suomeen kohdistuvaan seuraavaan maatarkastukseen valmistautuminen on jo aloitettu ja varsinainen maatarkastusvierailu tapahtuu vuonna 2027.

Rahanpesun kohteen arvomääräisen turvaamisen käyttöönottoa pidetään toisinaan ongelmallisena siksi, että se voisi siten muodostua rangaistukselliseksi ja johtaa esimerkiksi rajat ylittävissä tilanteissa moninkertaiseen konfiskaatioon. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että menettämisseuraamus ei ole rangaistus, vaan turvaamistoimenpide. Mikäli rahanpesijä kokisi häneen kohdistuvan konfiskaation epäoikeudenmukaiseksi suhteessa muihin tekoon osallistuneisiin, niin kyseessä olisi vastaava tilanne,

kuin jos nykyisin vastaaja menettää yksin omaisuutta, vaikka rikoshyöty on tuomittu rikoslain 10 mukaisesti usealta henkilöltä yhteisvastuullisesti. Kysymyksessä olisi siis teko osallistuneiden keskinäistä vastuunjakoa koskeva erimielisyys. Mahdollistamalla arvomääräinen turvaaminen, lainsäätäjällä antaisi selvän viestin rahanpesijöille siitä, että laittomuuksiin halutaan puuttua tehokkaasti. Tarvetta tällaiselle lisää esimerkiksi runsaasti lisääntyneet nettipetokset ja huijaukset, joiden toteuttamisessa usein hyödynnetään myös rahanpesijöitä rikoshyödyn häivyttämiseksi. Lisäksi tällainen lainsäädäntö on monissa maissa suositusten mukaisesti mahdollista, kuten mietinnössä esiintuodusti Ruotsissa (s. 144).

Mietinnössä (s. 235) esitetään, että RL 32:12,2 momentissa säädettäisiin rahanpesun tai törkeän rahanpesun kohteena olleen omaisuuden harkinnanvaraisesta arvokonfiskaatiosta tilanteesta, jossa ensisijainen takavarikko ei voisi tulla hyödynnettäväksi. Keskusrikospoliisi mukaan tämä vastaa yleistä pakkokeinolain käyttöalaa ja viranomaisten ohjeistusta siitä, että takavarikon käytön tulee olla ensisijaista.

Mietinnössä todetusti (s. 236) uudessa 3 momentissa säädettäisiin seikoista, jotka tulisi erityisesti ottaa huomioon rahanpesun kohteen arvokonfiskaatiota harkittaessa. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä mietinnön kirjausta (s. 237): *"Kuten laajennetussa hyötykonfiskaatiossa ja selittämättömän omaisuuden konfiskaatiossa, kriteerit eivät rahanpesun kohteen arvokonfiskaatiossakaan olisi tyhjentyviä tai kumulatiivisia, vaan ne tulisi ottaa huomioon muiden seikkojen ohella."*

4.7.4 Rahanpesun konfiskaatiota koskevat muutosehdotukset

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että työryhmän mietinnössä ei ole esitetty lainsäädäntömuutoksia, jotka muuttaisivat rahanpesurikosten esirikosta koskevia vaatimuksia. Toisin sanoen RL 32:12 -lainkohdassa viitattaisiin nykyiseen tapaan 6, 7 tai 9 §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena olleeseen omaisuuteen. Rahanpesurikoksista rangaikseminen perustuisi siten myös jatkossa jo nykyisin voimassa oleviin esirikosta koskeviin edellytyksiin. Keskusrikospoliisin kantana on, että lainsäädäntöä tulisi tarkastella myös esirikoksen näyttövaatimuksen suhteen, koska sillä on suora yhteys rahanpesurikosten konfiskaatioon. Koska nykysäännökset tuottavat vaikeuksia riittävän näytön saamiseksi rahanpesurikoksesta tuomitsemiseen, tällöin ei voida myöskään tuomita rahanpesurikokseen liittyvää konfiskaatiota.

Työryhmän mietinnössä (s. 146) kiinnitetään huomiota siihen, että tutkinnassa tulisi systemaattisesti selvittää edellytykset laajennetulle hyötykonfiskaatiolle. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tähän poliisi ja syyttäjä esitutkintayhteistyössä jo nykyisin pyrkivät, mutta mikäli tutkittavana on rikoslain 32 erityislainsäädännön mukainen rahanpesurikos, niin myös käytettävissä oleva keinovalikoima on sidoksissa kyseiseen erityislainsäädäntöön. Vasta toissijaisesti saattaisi tapauskohtaisesti olla mahdollista soveltaa rikoslain 10 luvun eli yleislain mukaisia menettämisseuraamuksia.

Keskusrikospoliisi pitää seuraavaa mietinnön (s. 235 - 236) ilmaisua tulkinnanvaraisena: *"Jos tekijällä olisi hallussaan selittämätöntä omaisuutta, jonka laillista alkuperää hän ei kykenisi todistamaan, tällainen omaisuus voitaisiin nykyiseen tapaan tuomita"*

menetetyksi laajennettuna rikoshyötynä 3 §:n mukaisesti." Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan tällä ilmeisesti tarkoitetaan vaihtoehtoista vaatimusta RL 10:3 mukaiseksi laajennetun hyödyn menettämiseksi. Käytännössä vaihtoehtoinen vaatimus RL 10:3 mukaisesti laajennetun hyödyn menettämisestä edellyttää aina ns. liipaisinrikosta eli tuomiota laissa määritellystä rikoksesta menettelyn soveltamiseksi. Mikäli rahanpesurikoksesta rankaiseminen ja siten myös konfiskaatio on mahdotonta, aina käsillä ei ole myöskään sopivaa liipaisinrikosta. Toisin sanoen liipaisinrikoksen puuttumisen vuoksi aina ei ole mahdollista soveltaa RL 10:3 laajennetun hyödyn menettämistä tai nyt esitetyn mukaista uutta RL 10:3 a rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän omaisuuden menettämistä.

Lisäksi vaikka näitä RL 10:3 ja RL 10:3 a pykälien mukaista selittämättömän omaisuuden menettämistä voitaisiin olisi mahdollista soveltaa liipaisinrikosvaatimus huomioon ottaen, tällöinkin konfiskaatio tulisi kyseeseen vain esinekonfiskaationa (s. 318). Toisin sanoen näitä RL 10:3 ja RL 10:3 a konfiskaatiolajeja ei voida soveltaa arvomääräisesti, joka on esitutkintavaiheessa välttämätön edellytys myös sille, että voitaisiin käyttää pakkokeinolain mukaista vakuustakavarikkoa.

Keskusrikospoliisi pitää kuitenkin tärkeänä, että rahanpesurikoksen konfiskaation sijaan viimesijaisena keinona voitaisiin edellytysten täytyessä hyödyntää esitettyä uutta RL 10:3 a pykälää rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän omaisuuden menettämiseksi. Tässä uudessa menettelyssä edellytyksenä olisi laissa mainittu, konfiskaation tutkinnan käynnistymisen mahdollistava rikos, jonka edellytykset olisivat esityksen mukaan samat kuin laajennettua hyödyn menettämistä koskevassa RL 10:3 -pykälässä. Keskusrikospoliisi on lausunut tarkemmin ehdotetusta RL 10:3 a §:stä edellä kappaleessa selittämätön omaisuus. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota myös siihen, että koska rahanpesua koskeva RL 32 luku on erityislainsäädäntöä, lakihankkeessa olisi tarpeellista tuoda esiin, että tilanteissa, joissa ei voida tuomita RL 32 luvun mukaista rangaistusta ja siihen perustuvaa konfiskaatiota, niin näissä tällöin voisi kuitenkin olla mahdollista soveltaa menettämisseuraamuksia koskevan yleislain eli RL 10 luvun mukaisia säädöksiä, kuten esimerkiksi RL 10:3 a §:ää.

Työryhmän mietinnön sisällöstä pääteltynä lakihankkeessa rahanpesun torjuntaa tehostettaisiin nykyiseen verrattuna kahdella tavalla:

- 1) RL 32:6 rahanpesurikoksessa sekä RL 32:7 törkeässä rahanpesurikoksessa mahdollistettaisiin toissijaisesti arvomääräinen menettäminen. Tämä ei siis koskisi muita RL 32 luvun tekemuotoja eli 8 §:n salahanketta törkeän rahanpesun tekemiseksi, 9 §:n tuottamuksellista rahanpesua eikä 10 §:n rahanpesurikkomusta. Merkillepantavaa on, että rahanpesurikoksen ja törkeän rahanpesurikoksen arvomääräinen konfiskaatio olisi edelleen kytköksissä nykymuotoiseen tahallisen rahanpesurikoksen tunnusmerkistöön ja siten myös esirikosta koskevaan korkeaan näyttövaatimustasoon. Keskusrikospoliisi pitää tätä havaintoa tärkeänä. Ottaen huomioon vakuustakavarikon käyttöä koskevat pakkokeinolain säännökset eli ns. alempi käyttöedellytyskynnys ja toisaalta vallitseva rahanpesurikoksia koskeva korkea tuomitsemiskynnys, uudistuksen kääntöpuolena olisi, että käytännössä se olisi omiaan lisäämään oikeudenkäymiskaaren mukaista korvausriskiä. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen 2022:75 mukaisesti tilanteissa, joissa

rikosepäily osoittautuu perusteettomaksi ja asiassa on aiheutunut vahinkoa tai kuluja, oikeudenkäymiskaaren mukainen korvausvaatimus voidaan esittää valtiota vastaan eli käytännössä pakkokeinoja hakenutta organisaatiota vastaan.

2) Lisäksi tehostamistoimenpiteenä on esitetty, että tilanteissa, joissa näyttö ei riittäisi rahanpesurikoksesta ja siihen liittyvästä konfiskaatiosta tuomitsemiseen, viimesijaisena keinona voitaisiin tietyn edellytyksin hyödyntää esitettyä uutta RL 10:3 a pykälää rikolliseen toimintaan liittyvän selittämättömän omaisuuden menettämiseksi. RL 32:6 rahanpesurikos sekä RL 32:7 törkeä rahanpesurikos tai näiden yritykset mahdollistaisivat lähtökohtaisesti RL 10:3 a §:n soveltamisen, sillä nämä ovat RL 10:3 laajennetun hyödyn menettämisen ns. liipaisinrikoksia, joka on edellytys tutkittavaa rikosta koskevaksi vaatimukseksi. Ehdotuksen mukaan jatkossa varsinaisen rahanpesurikoksen tutkinnassa mahdollistettaisiin myös toissijaisesti arvomääräinen menettäminen, jolloin turvaamisessa voitaisiin käyttää vakuustakavarikkoa. Kuitenkin uusi RL 10:3 a § voisi tulla sovellettavaksi ainoastaan tilanteissa, joissa aloitettu esitutkinta olisi kohdistunut tiettyyn omaisuuteen, jonka turvaamisessa voidaan käyttää vain pakkokeinolain mukaista takavarikkoa. Mikäli varsinainen alkuperäinen rahanpesurikoksen tutkinta olisi perustunut toissijaiseen arvomääräiseen menettämiseen ja siten vakuustakavarikolla turvaamiseen, näytön riittämättömyyden tilanteessa tämä ei mahdollistaisi lainkaan esitetyn uuden RL 10:3 a §:n soveltamista. Tähän on syynä se, että mietinnön mukaisesti RL 10:3 a pykälässä kyseeseen tulisi vain esinekonfiskaatio (s. 318). Arvomääräisen turvaamisen tilanteissa ei prosessin kuluessa olisi siis lainkaan mahdollista siirtyä soveltamaan selittämätöntä omaisuutta koskevia RL 10 luvun säännöksiä.

Keskusrikospoliisin kantana on, että lakihankkeessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota rahanpesurikoksia koskevan erityislainsäädännön eli RL 32 luvun toimivuuteen ja tehokkuuteen, etenkin siihen, millä edellytyksillä rahanpesurikoksista voidaan tuomita rangaistus, joka on edellytyksenä RL 32 luvun mukaisen konfiskaation tuomitsemiseen. Työryhmän mietinnössä ei ole käsitelty tai esitetty toimenpiteitä rahanpesurikosten edellyttämän esirikoksen näyttövaatimuksen laskemiseksi. Ottaen huomioon nykyinen esirikosta koskeva korkea näyttövaatimustaso, Keskusrikospoliisin kantana on, että rahanpesun konfiskaation tehostamistoimenpiteitä ei tule rakentaa ja jättää pitkälti vain yleislain eli RL 10 luvun konfiskaatiosäännösten varaan, koska niiden soveltaminen ei usein ole edes mahdollista.

4.7.5 Kohtuullistaminen rahanpesurikoksissa

Työryhmämietinnössä on tuotu esiin seikkoja, jonka vuoksi (s. 237) rahanpesun kohteen arvokonfiskaatiota tulisi voida kohtuullistaa. Tämän vuoksi on ehdotettu, että menettämisseuraamuksen kohtuullistamiseen sovellettaisiin, mitä 10 luvun 10 §:ssä säädetään. Rahanpesun kohteen esinekonfiskaation osalta kohtuullistaminen ei olisi jatkossakaan mahdollista. Keskusrikospoliisin kantana on, että jatkossakin kaikessa hyödyn tai kohteen konfiskoimisessa lähtökohtana tulee olla pääsääntöinen konfiskaatio. Kohtuullistamiseen tulee suhtautua pidättyvästi ja se tulee mahdollistaa ainoastaan RL 10:10 tarkkaan säädettyjen ehtojen mukaisesti.

Mietinnön lakiesityksessä on ilmaisuvirhe (s. 340 ja 408)

~~Menettämisseuraamukseen sovelletaan, mitä 10 luvun 10 §:ssä säädetään.~~

Korjausesitys: Menettämisseuraamuksen kohtuullistamiseen sovelletaan, mitä 10 luvun 10 §:ssä säädetään.

4.7.6 Asianomistajan korvausvaatimusten huomioon ottaminen rahanpesurikoksissa

Keskusrikospoliisi kannattaa työryhmän esitystä rahanpesun kohteen tai omaisuuden arvoa koskevan konfiskaation ja asianomistajan korvausvaatimuksen yhteensovittamisesta (s. 237 - 239).

4.8 Esitutkintalain muutokset

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että nimenomaan Keskusrikospoliisin tutkitavina oleviin rikoksissa tullaan jatkossa juttukohtaisesti edellyttämään nykyistä enemmän toimenpiteitä direktiivin 4 artiklan vaatimusten mukaisesti (s. 240): *"Menettämisseuraamuksen ja sen täytäntöönpanon sekä asianomistajan omaisuuden palauttamisen ja hänelle tulevan vahingonkorvauksen edellytysten selvittäminen kiireellisesti, jos tutkinta aloitetaan rikoksesta, joka on omiaan tuottamaan huomattavaa taloudellista hyötyä ja joka on todennäköisesti toteutettu osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa."* Keskusrikospoliisi pitää hyvänä mietintöön tehtyjä tarkentavia kirjauksia lainsäädännön soveltamisesta.

4.9 Pakkokeinolain muutokset

Nykyisin pakkokeinolain 7:13 mukaisesti omaisuus on säilytettävä pääsääntöisesti sellaisenaan ja omaisuus voidaan laissa säädetyin edellytyksin myydä Keskusrikospoliisin tai poliisilaitoksen päällikön päätöksellä. Mietinnössä esitellään (s. 242 - 246) lakihankkeessa säädettävistä lisäedellytyksistä, kuten asianosaisen kuulemisesta. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että kuulemisprosessista ei tehtäisi liian raskasta, sillä se olisi omiaan viivästyttämään realisointia. Mietinnössä (s. 246) käsitellään direktiivin 24 artiklan mukaista velvoitetta, jonka mukaan asianomaisen henkilön tulee voida riitauttaa myyntipäätös ja siten asia tulee voida saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Keskusrikospoliisin mukaan menettelyä koskevista säännöksistä on tehtävä joustavia sen varmistamiseksi, että omaisuutta koskevat päätökset voidaan toteuttaa riittävän nopeasti realisointitarpeet huomioon ottaen. Keskusrikospoliisi pitää hyvänä sitä, että asianosainen voi esittää pyynnön omaisuuden realisoimiseksi.

Lisäksi Keskusrikospoliisi esittää, että lainsäädännössä säädettäisiin myös siitä, voiko yksikön päällikkö päättää, että omaisuutta ei asianosaisen oma-aloitteisesta pyynnöstä huolimatta realisoida sekä voidaanko myös tämä ratkaisu saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Keskusrikospoliisin näkemyksenä on, että asianosaisen pyynnön ei tule automaattisesti johtaa viranomaistoimenpiteitä edellyttävään omaisuuden myymiseen jo esitutkintavaiheessa. Esimerkiksi viranomaiset takavarikoivat kryptovaroja, joiden arvo voi vaihdella nopeastikin. Pääsääntöisesti takavarikoidut kryptovarot säilytetään sellaisenaan. Mikäli asianosainen voisi yksipuolisella pyynnöllä jo esitutkintavaiheessa velvoittaa viranomaista myymään kryptovaroja, joissakin tilanteissa tästä voisi aiheutua valtiolle

tappioita. Näin esimerkiksi tilanteessa, jossa oletusarvona olisi todennäköinen asianosaisen omaisuutta koskeva valtiolle menettäminen ja omaisuuden arvon voitaisiin olettaa olevan noususuunnassa.

4.10 Ulosotto ja ulosottokaaren muutokset

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että tämän lakihankkeen lisäksi kansallisesti ollaan valmistelemassa lakihanketta sakon täytäntöönpanosta, jossa esitetään muutoksia takavarikon ja vakuustakavarikon menettelyihin. Esimerkiksi osa takavarikoista on esitetty siirrettävän Ulosottolaitoksen hallinnoitavaksi.

Mietinnössä esitellään yleisiä menettelysäännöksiä (249 -253). Ehdotetun mukaisesti Ulosottolaitokselle säädettäisiin toimivaltuuksista luovuttaa tietoa ARO- ja AMO-toimistoille ja lisäksi myös oma-aloitteisesti. Vastaavasti poliisin tiedonluovutusoikeudesta viitataan (s. 252) poliisia koskevaan poliisilakihankkeeseen (SM046:00/2023). Säädettyinä olevan lakihankkeen tiedonluovutussäännökset tulee ulottaa koskemaan myös konfiskaatiotuomion jälkeistä ajanjaksoa.

Työryhmän mietinnössä (s. 253) käsitellään turvaamistoimen täytäntöönpanoa. Keskusrikospoliisi esittää, että *Takavarikon täytäntöönpano* -yhteydessä käytettäisiin selventävää ilmaisua tarkoittaen ulosottokaareissa viitattua, oikeudenkäymiskaaren mukaista takavarikkoa. Tämä siitä syystä, että takavarikko ilmaisulla tarkoitetaan rikoshyöty-asiayhteydessä yleisimmin pakkokeinolain 7 luvun mukaista takavarikkoa. Ilmaisujen yksiselitteisyys edistää laintulkintaa.

Työryhmän mietinnössä (s. 345) esitetään muutosta Ulosottolain 2:5 -lainkohtaan:

"Ulosmitattu omaisuus saadaan myydä ilman velallisen suostumusta vain, jos omaisuuden arvo alentuu nopeasti tai omaisuuden hoitokulut ovat korkeat tai omaisuuden hoito edellyttää erityisolosuhteita ja asiantuntemusta, jota ei ole helposti saatavilla ja hakija asettaa vakuuden myynnin mahdollisesti aiheuttamasta vahingosta ja täytäntöönpanokuluista. Jollei hakija aseta vakuutta, ulosmittaus voidaan peruuttaa."

Keskusrikospoliisin kantana on, että viranomaisen ollessa hakijana, vakuuden asettamista ei tule velvoittaa jatkossakaan perustuen ulosottokaaren 3 luvun 44 pykälään:

"Poikkeukset vakuuden asettamisvelvollisuudesta

Vakuutta ei vaadita hakijalta tai velkojalta, joka on julkisyhteisö tai julkisoikeudellinen laitos, valtion vakuusrahastosta annetussa laissa (379/1992) tarkoitettu omaisuuden hoitoyhtiö taikka sellainen luotto- tai vakuutuslaitos, jonka vakavaraisuus on Suo-messa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa julkisen valvonnan alainen, eikä myöskään Eläketurvakeskukselta. Ulosottomiehellä on kuitenkin oikeus tarvittaessa vaatia vakuus luotto- tai vakuutuslaitokselta."

4.11 Laki sakon täytäntöönpanosta muutokset

Lakihankkeessa esitetään (s. 253 - 256), että menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi voitaisiin pyytää apua varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavalta toimistolta sekä ryhtyä esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta. Mietinnön mukaan (s. 321): *"Sakkotäytäntöönpanolakiin liittyvät toimivaltuudet koskevat esineen haltuunottoa ja säilyttämistä, esineen etsimistä asunnosta tai muista tiloista, esineen etsimistä henkilön hallusta ja voimakeinojen käyttämistä."* Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että poliisissa pakkokeinojen käyttäminen perustuu tavanomaisesti pakkokeinolakiin, joka on tarkoitettu rikoksen selvittämistä varten. Tältä osin ARO-toimiston toimivallan perusteet muuttuisivat.

Mietinnössä käsitellään omaisuuden realisointitarpeita ennen lainvoimaisen konfiskaatiotuomion täytäntöönpanoa. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että kuulemisprosessista ei säädetä liian raskasta, sillä se olisi omiaan viivästyttämään realisointia. Keskusrikospoliisin mukaan menettelyä koskevista säännöksistä on tehtävä joustavia sen varmistamiseksi, että omaisuutta koskevat päätökset voidaan toteuttaa riittävän nopeasti realisointitarpeet huomioon ottaen. Keskusrikospoliisi pitää hyvänä sitä, että asianosainen voi esittää pyynnön omaisuuden realisoimiseksi. Säännöksissä on selvästi säänneltävä siitä, kuka toimenpiteestä päättää. On tarve myös säätää siitä, voiko viranomainen päättää myös siitä, omaisuutta ei asianosaisen pyynnöstä huolimatta realisoida sekä voidaanko myös tämä ratkaisu saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Joka tapauksessa asianosaisen pyynnön ei tule automaattisesti tarkoittaa viranomaisille pakkoa myydä omaisuutta ennen lainvoimaista konfiskaatiotuomiota.

Työryhmän mietinnössä (s. 348 - 349) esitetään menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoa koskevia muutoksia Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 lukuun:

"37 § Muun menettämisseuraamuksen täytäntöönpano

Menettämisseuraamuksen täytäntöönpanon turvaamiseksi voidaan pyytää apua varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavalta toimistolta siten kuin varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavasta toimistosta ja varallisuudenhoitotoimistoista annetussa laissa (/) säädetään."

"38 § Esineeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen täytäntöönpano ennen tuomion täytäntöönpanokelpoisuutta

Menetetyksi tuomittua esinettä hallussaan pitävä viranomainen voi ryhtyä menettämisseuraamuksen täytäntöönpanoon, vaikka menettämisseuraamusta koskeva ratkaisu ei ole täytäntöönpanokelpoinen, jos esine on helposti pilaantuva, pian häviävä tai arvoltaan nopeasti aleneva taikka siitä aiheutuu huomattavia säilytys- tai hoitokustannuksia tai sen hoito edellyttää erityisolosuhteita ja asiantuntemusta, jota ei ole helposti saatavilla. Jos esineen omistaja tai se, jolla siihen muuten on oikeus ei ole pyytänyt täytäntöönpanoa 1 momentin mukaisesti, hänelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi

ennen täytäntöönpanoon ryhtymistä. Asia voidaan kuitenkin ratkaista sanottua henkilöä kuulematta, jollei häntä tavoiteta."

Keskusrikospoliisi kiinnittää 37 ja 38 pykälien osalta huomiota siihen, että laki sakon täytäntöönpanosta mukaisesti Keskusrikospoliisi ei ole täytäntöönpanoviranomainen, vaan takavarikoihin kohdistuvista täytäntöönpanotoimista vastaa poliisissa poliisilaitokset. Käytännössä realisointi edellyttää omaisuuden myymistä pääsääntöisesti huutokaupassa, joita Keskusrikospoliisi ei nykyisinkään järjestä. 38 §:n mukaisessa tilanteessa kyseessä ei olisi enää esimerkiksi Keskusrikospoliisin esitutkintavaiheen asia, vaan käsillä olisi tuomio, joka ei olisi vielä lainvoimainen. Laki sakon täytäntöönpanosta mukaisesti konfiskaatiotuomion jälkeiset täytäntöönpanotoimenpiteet tulisi jatkossakin kuulua varsinaisille täytäntöönpanoviranomaisille, kuten poliisissa poliisilaitoksille. Vastaavasti lainkohdan sisältöä olisi tarpeellista tarkastella myös Tullin ja Rajavartiolaitoksen osalta. Keskusrikospoliisin edellä esittämien perustelujen mukaisesti 37 §:n ARO-toimistolta pyydetävä avun tulisi olla luonteeltaan ARO-toimistoa koskevan lain 2 luvun 3 §:n mukaisia tehtäviä, kuten varsinaisten toimivaltaisten viranomaisten tukemista. Vastaavasti 38 §:n *omaisuutta hallussaan pitävä viranomainen* -termin sijaan lain sisältö tulisi muuttaa vastaamaan paremmin laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain menettelytapasäännöksiä ja viranomaisia. Edellä esitettyä näkemystä puoltaa myös lakiehdotuksen 5 luvun 23 §, jonka mukaisesti Keskusrikospoliisi nimettäisiin takavarikoita koskien AMO-toimistoksi, jonka tehtävänä olisi tarjota tukea ja asiantuntemusta omaisuuden hallinnoinnissa sekä tehdä yhteistyötä nimettyjen viranomaisten kanssa.

4.12 Jäädättämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista Euroopan unionissa koskevan asetuksen soveltamisesta annetun lain muuttaminen

Tähän direktiiviin liittyneet jäsenvaltiot soveltavat jäädättämisessä jäädäytysasetusta (EU) 2018/1805, joka mahdollistaa jäädäytyspäätösten lähettämisen ilman tietoa omaisuudesta. Yleensä jäädäytyspyyntö esitetään sen jälkeen, kun omaisuus on onnistuneesti jäljitetty toisessa valtiossa. Kun omaisuus on tiedossa, Suomessa syyttäjä panee jäädäytyksen täytäntöön takavarikosta tai vakuustakavarikosta säädetyssä järjestyksessä. Käytännössä syyttäjä pyytää takavarikoiden täytäntöönpanoa omaisuuden sijaintipaikkakunnan poliisilaitokselta ja arvomääräisen turvaamisen tilanteessa kääntyy Ulosottolaitoksen puoleen. Näin on tarpeellista toimia jatkossakin.

Syyttäjällä on itsenäiset toimivaltuudet omaisuuden jäljittämiseen. Lakihankkeessa esitetään, että syyttäjät voisivat jatkossa kääntyä ARO:n puoleen tilanteissa, joissa omaisuutta ei olisi vielä jäljitetty. Tätä voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon sen, että jäljittämistoimenpiteiden suorittaminen edellyttää henkilöstöä ja tietoa jäljittämiskannavista. Käytännön syyt puoltavat lakihankkeessa esitettyä. Keskusrikospoliisi kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että tämä tulisi lisäämään viraston ARO-toimistoon tehtäviä.

Tämän vuoksi Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä sitä, että kun jäädättämisen kohteeksi soveltuvaa omaisuus on tiedossa tai jäljitetty, niin syyttäjän tulee jatkossakin kääntyä sijaintipaikkakunnan poliisilaitoksen tai Ulosottolaitoksen puoleen vastaavasti, kuin on jo

aikaisemmin organisaatioiden välillä sovittu. Tätä puoltaa myös esimerkiksi se, että lakisakon täytäntöönpanosta mukaisesti poliisilaitokset ovat takavarikoissa täytäntöönpanoviranomaisia omaisuutta realisoitaessa.

4.13 Menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpano

Lakihankkeessa ehdotetaan (s. 258) säädettäväksi siitä, että Oikeusrekisterikeskuksen olisi viipymättä ilmoitettava vastaanottamastaan menetetyksi tuomitsemista koskevasta päätöksestä varallisuuden ARO-toimistolle, jos Oikeusrekisterikeskukselle ei ole ilmoitettu päätöstä koskevasta täytäntöön pannusta jäädyttämispäätöksestä ja jos menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpanon arvioidaan edellyttävän omaisuuden jäljittämistä ja tunnistamista. Nykyisin kansallisesti Oikeusrekisterikeskus kääntyy tuomioiden täytäntöönpanossa tarvittaessa Ulosottolaitoksen puoleen. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan lähtökohtana myös kansainvälisissä tilanteissa tulee olla, että jo nykyisin toimivaltaiset viranomaiset hoitavat ensisijaisesti tehtäviään ja toissijaisesti jäljittäminen kuuluisi ARO-toimistolle. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että myös tämä uudistus lisäisi viraston resurssien hyödyntämistä, vaikka tosiasiallisia vaikutuksia, esimerkiksi tapausmääriä on vaikea arvioida etukäteen.

4.14 Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki

Työryhmän mietinnössä (s. 256) esitetään, että henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin tehtäisiin lisäys, jossa viitattaisiin ARO ja AMO -erityislakiin. Esityksen mukaan näin laajennettaisiin henkilötietojen luovuttamista EU-jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisille. Aikaisemmasta poiketen ARO ja AMO -toimiston poliiseille annettaisiin myös konfiskaatituomion jälkeisiä tehtäviä, mikä poikkeaa nykyisestä. Toistaiseksi tiedossa ei ole tulevatko toisten jäsenvaltioiden ARO ja AMO -toimistot sijoittumaan lainvalvontaviranomaiseen ja/tai oikeusviranomaiseen.

4.15 Varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavasta toimistosta ja varallisuudenhoitotoimistoista annettava laki

Esityksen mukaan ARO ja AMO-toimistosta annettaisiin erityislaki, jossa säädettäisiin esimerkiksi ARO-toimiston pakkokeinoista. Tällaisia pakkokeinoja olisivat esimerkiksi välittömät toimet omaisuuden turvaamiseksi eli niin sanottu pikajäädyttäminen (s. 268) sekä etsintä omaisuuden jäljittämiseksi ja tunnistamiseksi. Pakkokeinoista olisi muuten voimassa, mitä pakkokeinolaissa säädetään (s. 321). ARO-toimistolle esitetään myös työryhmän mietinnöstä poimitusti:

"Tällöin riippuen omaisuudesta, kyseeseen tulisi sakon täytäntöönpanosta annetun lain tai ulosottokaaren toimivaltuuksista riippuen siitä, minkälaiseen omaisuuteen kohdistuvasta menettämisestä on kysymys. Toimivaltuuksia ARO-toimiston tulisi käyttää tukiessaan toimivaltaisia viranomaisia eli Oikeusrekisterikeskusta, poliisia, Tullia, Rajavartiolaitosta tai ulosottolaitosta. Päävastuu menettämisestä täytäntöönpanosta säilyisi jatkossakin täytäntöönpanosta kyseisessä yksittäistapauksessa vastaavalla viranomaisella, jota varallisuuden takaisin hankinnasta vastaava

toimisto ainoastaan voisi tehtävässään tukea. Jos kyse olisi sellaisesta omaisuudesta, jonka täytäntöönpanossa sovellettaisiin sakon täytäntöönpanolain 2 luvun nojalla ulosottokaaren säännöksiä, varallisuuden takaisin hankinnasta vastaava toimisto voisi käyttää pykälässä mainittuja toimivaltuuksia." (s. 274 - 277.)

"Ulosottokaareen liittyvät toimivaltuudet koskevat paikkaan kohdistuvaan etsimistä, henkilöön kohdistuvaa etsimistä, selvitysaineiston etsimistä ja haltuunottamista, voimakeinoja täytäntöönpanon toimittamiseksi ja esineen tai asiakirjan haltuun ottamista" (s. 321).

Keskusrikospoliisi pitää edellä esitettyä ratkaisua ulosottokaaren soveltamisesta poliisissa erikoisena, koska vastaavien toimivaltuuksien käyttäminen, kuin varsinaisilla toimivaltaisilla viranomaisilla ei todennäköisesti lisäisi toiminnan vaikuttavuutta. Poliisille ulosottokaaren soveltaminen olisi aivan uutta, sillä poliisissa pakkokeinojen käyttö on pakkokeinolakiperusteista. Ulosottokaari on laadittu nimenomaan ulosottoviranomaisten toimintaa varten ja siten laissa puhutaan ulosottoviranomaisista. Keskusrikospoliisi esittää tältä osin pohdittavaksi vaihtoehtoja lainsäädäntöratkaisua.

Mietinnössä (s. 282) esitellysti 14 §:ssä säädettäisiin tietopyynnöistä toiselle jäsenvaltiolle. ARO-toimisto voisi esittää tietopyynnön toisen jäsenvaltion ARO-toimistolle, jos voitaisiin olettaa, että pyydetty tiedot ovat kyseisen toimiston saatavilla. Pyydettyjen tietojen tulisi olla *tarpeellisia ja oikeasuhtaisia* tehtävien suorittamista varten. Edelleen (s. 286) 18 §:ssä säädettäisiin tietojen oma-aloitteisesta luovuttamisesta. ARO-toimiston olisi luovutettava omasta aloitteestaan toiselle ARO-toimistolle sen saatavilla oleva tieto, jos se pitää tietoa *välttämättömänä* kyseisen toisen ARO-toimiston tehtävien hoitamisen kannalta. Tällaisia tietoja toimittaessaan olisi esitettävä perustelut, joiden nojalla toimitetut tiedot katsotaan välttämättömiksi.

Keskusrikospoliisi pitää lakiin kirjattavien edellytysten muotoilua tärkeänä ja esittää, että ARO-erityislain edellytykset harmonisoidaisiin vastaamaan lakia Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta (806/2024), jolla on pantu täytäntöön lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtodirektiivi (EU) 2023/977. Tietojenvaihtolaissa tietopyynnöistä toiselle jäsenvaltioille on säädetty 4 §:ssä, jonka mukaan toimivaltainen lainvalvontaviranomainen voi esittää tietopyynnön toiselle jäsenvaltiolle ainoastaan, *jos voidaan perustellusti olettaa*, että pyydetty tiedot ovat saatavilla kyseisessä jäsenvaltiossa. Pyydettyjen *tietojen tulee olla tarpeellisia ja oikeasuhtaisia* rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten. Välttämätön edellytys on säädetty koskemaan ainoastaan tietojen oma-aloitteista luovuttamista. Tietojenvaihtolain 10 § pykälän mukaan toimivaltaisella lainvalvontaviranomaisella on oikeus luovuttaa omasta aloitteestaan sen saatavilla olevia tietoja muiden jäsenvaltioiden keskitetyille yhteyspisteille tai nimetyille lainvalvontaviranomaisille, *jos voidaan perustellusti olettaa*, että tällaiset tiedot voisivat olla *välttämättömiä* kyseisille muille jäsenvaltioille rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten.

Keskusrikospoliisin esittämä säädösten harmonisointi tarkoittaisi, että edellytykset olisivat vastaavat, kuin tällä hetkellä ARO-toimistojen välisessä tiedonvaihdossa ja edelleen jatkossakin Tanskan, Irlannin, Islannin ja Norjan kanssa.

Vastaavasti lainsäädännön tulisi olla yhteneväistä myös koskien 17 §:ää eli tietojen luovuttamisesta kieltäytymistä (s. 284 -285). Kappaleessa 4. Vaihtoehtoiset ratkaisut käsitel-
lyn mukaan työryhmän mietinnössä esitetään, että (s. 190) tietojenluovuttamisesta toi-
selle direktiiviin liittyneelle ARO-toimistolle säädettäisiin kansallista tasoa tiukemmista
edellytyksistä. Keskusrikospoliisi esittää, että kieltäytymisperusteista säädettäisiin yhden-
mukaisesti tietojenvaihtolain 8 §:n mukaisesti, ei-velvoittavassa muodossa:

Tietojen luovuttamisesta saa kieltäytyä ainoastaan jos:

*.. 6) pyynnön perusteena oleva teko on sellainen rikos, josta Suomen lain mu-
kaan säädetty ankarin rangaistus on enintään yksi vuosi vankeutta tai pyyntö liit-
tyy tekoon, joka ei ole Suomen lain mukaan säädetty rangaistavaksi;..*

Työryhmän mietinnössä *saa kieltäytyä* -muotoilu ilmenee vain 17 §:n lakitekstilueinnok-
sesta (s. 365). Keskusrikospoliisiin mukaan tämä mahdollistaisi *yhtäläisen pääsyn peri-
aatteen* noudattamisen, jonka mukaan tietojen pyytämisen muiden jäsenvaltioiden toimi-
valtaisilta lainvalvontaviranomaisilta sekä tietojen toimittamisen niille on vastattava niitä
edellytyksiä, joita sovelletaan vastaavien tietojen pyytämiseen ja toimittamiseen kansalli-
sesti (vrt. tietojenvaihtolaki 13 §).

4.16 ARO-toimistoa koskevat lisäsäännöt/ tietojen hyödyntäminen näyttönä

Mietinnössä esitetään (s. 289 - 291) 20 § Kielto esittää toimitetut tiedot todisteina toi-
sessa jäsenvaltiossa, jolla pantaisiin täytäntöön direktiivin 9 artiklan 4 kohta. Keskusri-
kospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu lakiesitys on tältä osin täysin päinvas-
tainen, kuin direktiivin lähtökohta.

Direktiivissä 9 artikla 4 kohta: "*Jollei 1 tai 3 kohdan nojalla tietoja toimittava varalli-
suuden takaisin hankinnasta vastaava toimisto muuta ilmoita, toimitetut tiedot voidaan
esittää todisteina kansalliselle tuomioistuimelle tai jäsenvaltion, jossa kyseiset tiedot
vastaanottava varallisuuden takaisin hankinnasta vastaava toimisto sijaitsee, toimival-
taiselle viranomaiselle kansallisen lainsäädännön menettelyn mukaisesti, mukaan lu-
kien perusoikeuskirjan mukaiset todisteiden hyväksyttävyyttä rikosasioissa koskevat
menettelymääräykset, sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 6 artiklassa mää-
rättyjen jäsenvaltioiden velvoitteiden mukaisesti.*"

Mietinnössä esitetään 20 §:n tekstiksi: "*Pykälän mukaan luovuttaessaan tämän lain
mukaisia tietoja toisen jäsenvaltion varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavalle toi-
mistolle, varallisuuden takaisin hankinnasta vastaavan toimiston tulisi kieltää toimitet-
tujen tietojen käyttäminen todistusaineistona oikeudenkäynnissä tai muussa menette-
lyssä, jollei asiaan sovellettavasta menettelystä säädetä erikseen toisin. Varallisuuden
takaisin hankinnasta vastaava toimisto voisi kuitenkin jättää kieltämistä koskevan il-
moituksen tekemättä, jos kyse on tiedoista, jotka ovat peräisin viranomaisen ylläpitä-
mästä julkisesta rekisteristä eikä tietojen luovuttamiselle ole asetettu rajoituksia.*"

Keskusrikospoliisi kantana on, että mietinnön ehdotuksesta poiketen laki tulisi säätää di-
rektiivissä esitettyjen lähtökohtien mukaiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että
ARO-toimistolla olisi mahdollisuus luovuttaa lähtökohtaisesti tiedot tiedustelukäyttöön ja

tarvittaessa antaa lupa tietojen hyödyntämiseksi näyttönä. Tämä vastaisi myös alkuperäistä ARO-toimistojen välistä tiedonvaihdon perustaa, sillä ns. ARO-päätöksessä 2007/845/YOS viitataan tiedonvaihdon perustana puitepäättökseenpuitepäättöksessä 2006/960/YOS säädettyihin menettelyihin. Tätä puoltaa myös se, että tiedoissa on vain harvoin ainoastaan julkisia tietoja, mikä johtaisi byrokraattisimpiin menettelyihin. Mietinnön ehdotus tarkoittaisi käytännössä sitä, että vaikka aineisto olisi ARO-toimiston hallussa, pääsääntöisesti ARO-toimiston tulisi ohjeistaa toista ARO-toimistoa laatimaan tutkintamääräys eli EIO (European Investigation Order) ja toimittamaan se Suomeen erillisen oikeusapukanavan kautta. Suomessa poliisi on toimivaltainen vastaamaan toisen jäsenvaltion lähettämiin tutkintamääräyksiin eli todennäköisesti jo hankittu aineisto huomioon ottaen vastaaminen ohjattaisiin Suomen ARO-toimistolle. Lopputulos olisi sama, mutta se olisi paljon hitaampi ja byrokraattisempi sekä aiheuttaisi sekaannusta toisten ARO-toimistojen kesken ottaen huomioon direktiivin lähtökohdat. Tässä suhteessa merkitystä on sillä, että Suomessa poliisilla on toimivalta toimittaa aineistoa näytöksi myös EIO-asioissa.

Keskusrikospoliisi edellä esittämään kantaan liittyy myös mietinnön (s. 291) 21 § Tietojen esittäminen todisteina Suomessa. Ehdotuksen mukaan, jollei Suomelle tietoja toimittava ARO-toimisto muuta ilmoita, tietoja voitaisiin käyttää näyttönä. Keskusrikospoliisi kannattaa tätä direktiivin mukaista säädöstä, sillä tietoja voitaisiin siten käyttää joustavasti näyttönä Suomen rikosprosessissa. Keskusrikospoliisi ei kuitenkaan kannata mietinnön 20 §:n ehdotusta siitä, että päinvastaisessa tilanteessa toisen sopimusvaltion ARO-toimistoa veloitettaisiin hyödyntämään byrokraattisempaa EIO-tutkintamääräysmenettelyä ottaen huomioon, että aineisto olisi jo toimivaltaisen ARO-poliisin hallussa. Keskusrikospoliisin esittämällä vaihtoehdolla voidaan katsoa olevan yhteys myös mietinnössä (s. 299) mainittuun rikosprosessin sujuvoittamista koskevan lain-säädäntöhankeeseen. Mietinnössä esitetty raskaampi menettely työllistäisi vielä enemmän Keskusrikospoliisia, sillä samoja asioita jouduttaisiin hoitamaan myös Keskusrikospoliisin oikeusapuyksikössä. Tämä olisi omiaan myös hankaloittamaan Suomen pääsyä näyttöön, sillä vastavuoroisuuden mukaisesti toiset jäsenvaltiot voisivat alkaa vaatia Suomeltakin näytön hankkimista EIO-tutkintamääräysmenettelyllä eli esitutkintaviranomaisen tulisi täyttää EIO-kaavakkeet ja hankkia niihin erikseen syyttäjän hyväksyntä. EIO-menettely työllistäisi siis enemmän sekä esitutkintaviranomaisia ja syyttäjiä. Mikäli Suomessa säädettäisiin 20 §:ssä direktiivin lähtökohdan vastaisesti, aiheeseen kiinnitetäisiin todennäköisesti huomiota EU-komission suorittamissa Suomeen kohdistuvissa maatarkastuksissa.

5 Suhde muihin esityksiin

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen (s. 298), että täytäntöönpantavalla lakihankkeella on yhteneväisyyksiä muun muassa laki sakon täytäntöönpanosta -lakihankkeen sekä lisäksi poliisin tiedonvaihtoa koskevan lakihankkeen muutosehdotuksiin.

6 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Työryhmän mietinnössä on esitelty aikaisempien vuosien lainvalmistelua sekä kattavasti konfiskaatiota koskevia oikeusratkaisuja. Työryhmän mietinnön osio on hyödyllinen ja siitä ilmenee esimerkiksi yksityiskohtaisemmat perustelut ehdotetulle RL 10:3 a pykälälle selittämättömän omaisuuden menettämiseksi.

7 Lopuksi

Keskusrikospoliisi pitää Oikeusministeriön johtaman lakihankkeen sisältöä laajana ja konfiskaation merkitys rikostorjunnalle huomioon ottaen tärkeänä. Keskusrikospoliisin tässä lausunnossa esittämät lainsäädännön synkronointitarpeet johtuvat pitkälti siitä, että lainvalvontaviranomaisten tietojenvaihtodirektiivin ja nyt täytäntöön pantavana olevan ARO- ja konfiskaatiodirektiivin sisältöjä ei ole harmonisoitu keskenään EU:ssa direktiivejä valmisteltaessa. Keskusrikospoliisi kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmän mietinnöstä lakihankkeen edistämiseksi.

Robin Lardot, Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Kai Lakio, Rikoskomisario
Valtakunnallinen rikoshyötykoordinaattori
Asset Recovery Office -toimiston esimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 02.02.2026 klo 13:57. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Poliisihallitus/ poliisitarkastaja Mikko Kiiski
Sisäministeriö/ poliisitarkastaja Juha Tuovinen